

İŞ YARGISINDA İSTİNAF KANUN YOLU

APPEAL IN LABOR JURISDICTION

Nesibe KURT KONCA*

Ceren DAMAR**

Özet: 07.11.2015 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Adalet Bakanlığı kararı uyarınca, 5235 sayılı Kanun ile düzenlenen bölge adliye mahkemelerinin, 20.07.2016 tarihinde faaliyete geçmesi kararlaştırılmıştır. Bu mahkemeler, ilk derece mahkemelerinin kararlarına karşı yapılacak olan istinaf kanun yolu başvurularını incelemekle görevlidirler. İş Mahkemeleri Kanunu’nda da iş mahkemelerinin verdiği nihaî kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurulabileceği düzenlenmiştir. Bu çalışmada iş yargısında istinaf konusu ele alınacaktır. Hukuk Muhakemeleri Kanunu, İş Mahkemeleri Kanunu ve İş Mahkemeleri Kanun Tasarısı hükümleri birlikte değerlendirilecektir. İş yargısının kendine özgü niteliklerinden yola çıkılarak iş yargısındaki istinafın, hukuk yargısındaki istinaftan farklılıkları üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: İstinaf, İş Yargısı, İş Mahkemeleri, İş Mahkemeleri Kanunu Tasarısı, Bölge Adliye Mahkemeleri

Abstract: In accordance with the decision of Ministry of Justice published in the Official Gazette on 07.11.2015, appeal courts enacted by the law no. 5235 were decided to be put into action on 20.07.2016. These courts are charged with the examination of the legal remedy of the appeal lodged against the judgments of the courts of first instance. Also in the Law of Labor Courts it was enacted that legal remedy of appeal can be resorted against the final judgments of the labor courts. Within the scope of this paper, appeal in the jurisdiction of labor will be discussed. The subject will be evaluated along with Code of Civil Procedure, Law of Labor Courts and Draft Law of the Labor Courts. With reference to *sui generis* characteristics of the jurisdiction of labor, differences between the appeal in the jurisdiction of labor and that in the jurisdiction of law will be focused.

Keywords: Appeal, Labor Jurisdiction, Labor Courts, Draft of Law of Labor Courts, Appeal Courts

* Yrd. Doç. Dr., Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Usul ve İcra-İflâs Hukuku Bilim Dalı Öğretim Üyesi, nkurt@cankaya.edu.tr

** Ar. Gör., Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Bilim Dalı Öğretim Elemanı, cerendamar@cankaya.edu.tr

1. GİRİŞ

26.09.2004 tarihinde kabul edilen, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkındaki Kanun'la bölge adliye mahkemeleri kurulmuştur. Bu çerçevede, 5308 sayılı Kanun ile 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nda yapılan değişiklikle, iş mahkemelerince verilen nihaî kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurulabileceği düzenlenmiştir (İMK. m. 8). Ancak, personel sayısının azlığı; binaların yetersizliği gibi alt yapı sorunları nedeniyle bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesi ertelenmiştir. Bölge adliye mahkemelerinin, Resmî Gazetede ilân edilecek göreve başlama tarihinden önce verilen iş mahkemesi kararları hakkında yapılan temyiz başvuruları, kesinleşinceye kadar Yargıtay tarafından sonuçlandırılır. Bu kararlar hakkında, İş Mahkemeleri Kanunu'nun 01.04.2005 tarihli ve 5308 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önceki temyize ilişkin hükümleri uygulanır.

Adalet Bakanlığının 07.11.2015 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan kararı uyarınca, bölge adliye mahkemeleri 20.07.2016 tarihinde tüm yurttan göreve başlayacaktır. Bu bağlamda iş yargısında istinaf hükümlerinin uygulanması güncel bir sorun teşkil etmektedir. Diğer taraftan, Adalet Bakanlığı, İş Mahkemeleri Kanunu Tasarısı Taslağını hazırlayarak, 23.03.2016 tarihinde, taslağı görüşe sunmuştur. Bu Tasarısı Taslağında, iş yargısında kanun yollarına ilişkin hükümler bulunmaktadır. Taslakta, yürürlükte bulunan mevzuattaki istinafa ilişkin hükümlerden farklı düzenlemeler yer almaktadır.

Bu çalışmada, 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nda yer alan istinaf hükümleri, İş Mahkemeleri Kanunu Tasarısı Taslağı da dikkate alınarak değerlendirilecektir. Bölge adliye mahkemelerinin 20.07.2016 tarihinde faaliyete geçmesiyle birlikte, iş yargısında meydana gelecek değişiklikler üzerinde durulacaktır. Ancak, bu çalışma esas olarak iş yargısında istinafı konu almaktadır. Temyize ilişkin düzenlemeler çalışmanın konusu dışında kalmaktadır.

Çalışmada ilk olarak, iş yargısında kanun yolunun birinci basamağını oluşturan istinaf kavramı üzerinde durulacaktır. İstinafa konu olabilecek iş mahkemesi kararları tespit edilmeye çalışılacaktır. Daha sonra, istinaf başvurusu ve istinaf yargılamasının aşamaları incelenecektir. İstinaf yargılaması sonucu bölge adliye mahkemesinin vere-

bileceği kararlar ele alınacaktır. Çalışma, genel bir değerlendirmenin yapılacağı sonuç kısmı ile son bulacaktır.

2. İSTİNAF KANUN YOLU

Yanlış olduğu iddia edilen mahkeme kararlarının tekrar incelenmesine ve değiştirilmesine yönelik hukuksal çarelere kanun yolu adı verilir.¹ **Hüküm mahkemelerinin karar verirken yanlışlık yapma olasılığına karşın, verilen kararların denetlenmesi** ve genellikle bir üst derece mahkemesinde inceleme yapılması amacıyla, her yargılama hukukunda kanun yolları öngörülmüştür. Kanun yolları sayesinde, mahkemeler tarafından verilen eksik, hatalı kararlar kesinleşmeden önce bir üst mahkeme tarafından denetlenmektedir.²

Klasik anlamda istinaf kanun yolunda, ilk derece mahkemesinde gerçekleşen yargılamadan tamamen bağımsız olarak, yeni ortaya çıkan değişiklikler ve herhangi bir sınırlamaya tâbi tutulmaksızın ileri sürülebilen yeni delil ve vakıalar da dikkate alınarak, istinaf incelemesini yapan mahkeme tarafından yeniden ele alınmakta ve karar verilmektedir.³ Dar anlamda istinafta ise, ilk derece mahkemesinde

¹ Ansay Sabri Şakir, Hukuk Yargılama Usûlleri, Ankara 1960, s. 342; Bilge Necip/Önen Ergun, Medenî Yargılama Hukuku Dersleri, Ankara 1978, s. 636; Berkin Necmeddin M., Tatbikatçılara Usûl Hukuku Rehberi, İstanbul 1981, s. 875; **Üstündağ Saim**, Medenî Yargılama Hukuku, C. I-II, İstanbul 2000, s. 816; Alan-goya Yavuz/ Yıldırım M. Kamil/Deren-Yıldırım Nevhis, Medenî Usûl Hukuku Esasları, İstanbul 2011, tıpkı basım, s. 445; Pekcanitez Hakan/Atalay Oğuz/Özekes Muhammet, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medenî Usûl Hukuku, Ankara 2011, s. 523; Karşı Abdurrahim, Medeni Muhakeme Hukuku, İstanbul 2014, s. 695; Kuru Baki, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Ankara 2015, s.524; Pekcanitez Hakan/Atalay Oğuz/Özekes Muhammet, Medeni Usûl Hukuku, Ankara 2015, s. 513; Arslan Ramazan/Yılmaz Ejder/Taşpınar Ayvaz Sema, Medeni Usûl Hukuku, Ankara 2016, s. 582.

² Karşı, s. 695; Pekcanitez/Atalay/Özekes(Medeni Usul), s. 513; Ulukapı Ömer, Medeni Usul Hukuku, Konya 2015, s. 447; Arslan/ Yılmaz/ Taşpınar Ayvaz, s. 580; Kuru, s. 524; Çiftçi Murat Özgür, Medeni Yargılama Hukukunda İstinaf, İstanbul 2011, s. 7; Günay Cevdet İlhan, İş Davaları, Ankara 2014, s. 110-111; Özekes Muhammet, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Medeni Usûl Hukukunda Yeni Kanun Yolu Sistemi (İstinaf ve Temyiz), TBB Yayınları, Ankara 2011; s. 23.

³ Yılmaz Ejder, İstinaf, Ankara 2005, s. 21; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 635; Akkaya Tolga, Medeni Usul Hukukunda İstinaf, Ankara 2009. s. 102; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s.522; Arslan/ Yılmaz/ Ayvaz, s. 580; Deren-Yıldırım, klasik anlamda istinafa tam istinaf demektedir. "Tam istinafı kabul eden sistemde, ikinci derece yargılama bütünüyle yeni bir usûl kesitidir, bölge adliye mahkemesi hâkimi ilk derece mahkemesinden bağımsız olarak yargılamaya yeniden yön verir. Bunun

yapılan yargılama baştan sona tekrarlanmaz; yalnızca gerekli görülen hususlarda vakıalar yeniden incelenerek karar verilir.⁴ Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile kabul edilen istinaf modeli, dar anlamda istinaftır.⁵

İstinaf kanun yolunda, ilk derece mahkemelerinin nihaî kararları, hem maddî vakıalara ve delillere uygunluk hem de hukuka uygunluk açısından incelenmektedir. Bu çerçevede, istinaf incelemesini yapan bölge adliye mahkemesi, ilk derece mahkemesi kararını yerinde bulmazsa, kanunda belirtilen şartlar altında, kendisi yeniden bir yargılama yapıp karar verebilmektedir (HMK m. 359).

İstinaf kanun yolu, öncelikle daha güvenceli bir yargılama yapılmasını sağlayacaktır.⁶ Zira, ilk derece mahkemesi kararlarına karşı, şu anda yapılmakta olan tek dereceli kontrol ve denetim mekanizması yerine, iki dereceli bir kontrol mekanizması oluşturulacaktır. Bir kararın iki ayrı üst yargı organınca denetlenmesi, daha sağlıklı ve doğru karar verilmesi imkânını artıracaktır. Ayrıca, istinaf aşamasında sadece denetimle yetinilmeyip aynı zamanda, gerektiğinde yeniden yargılama yapılması imkânının olması, kararların daha sağlıklı verilmesini

sonucunda taraflara ilk derece mahkemesi önünde toplanan dava malzemesini tamamlama ve yenileme imkânı verilmiş olmaktadır. Tam istinafta, bölge adliye mahkemesi ilk derece mahkemesinin kararını hukukî ve usûlî açıdan denetlemekle kalmaz, esas bakımından da inceler." bkz. Deren-Yıldırım Nevhis, "Teksif İlkesi Açısından İstinaf", İstinaf Mahkemeleri, Uluslararası Toplantı 7-8 Mart 2003, Ankara 2003, s. 268; aynı yönde bkz. Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım, s. 508. Aynı yönde bkz. Akil Cenk, İstinaf Kavramı, Ankara 2010, s. 262.

⁴ Yılmaz- İstinaf, s. 22; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 635; Akkaya, s. 102. Deren-Yıldırım'ın sınırlı istinaf olarak adlandırdığı bu istinaf türü, ilk derece mahkemesi kararının, daha nitelikli bir mahkeme tarafından denetlenmesi işlevini görmektedir. "Sınırlı istinafın konusu, ilk derece mahkemesi hâkiminin altlama faaliyeti, yeni onun dava malzemesine yönelik değerlendirmesi ve nihayet hukukî normlara vakıaları altlamasının kanuna uygunluğunun denetlenmesidir." Deren-Yıldırım-İstinaf, s. 269; aynı yönde bkz. Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım, s. 509; Akil, s. 263.

⁵ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 636; Deren-Yıldırım-İstinaf, s. 269; Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım, s. 509. Tanrıver, getirilen modelin hukuka uygunluk denetimine ağırlık vermesi, vakıalara uygunluk denetimine son derece sınırlı tutması gerekçesiyle, bu modelin istinaftan ziyade genişletilmiş temyize benzediği görüşündedir; bkz. Tanrıver Süha, "Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanununda Değişiklik Tasarısına Göre İstinaf Derecesi-Tartışmalar", Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukukçuları Toplantısı II, Ankara 2007, s. 46-47; Akkaya, s. 102-103.

⁶ Yıldırım Kâmil, Hukuk Devletinin Gereği: İstinaf, İstanbul 2000, s. 1 vd; Akil, s. 40; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 592; Tanrıver Süha, Medenî Usûl Hukuku Cilt 1, Ankara 2016, s. 213.

mümkün kılacaktır. Bu sebeptendir ki, uzun yıllardan beri birçok ülkede üç dereceli yargı sistemi uygulanmaktadır.

İstinafla birlikte, kararlara karşı denetim mekanizmasının artması ile yargıda ortaya çıkan adil yargılanmayla ilgili sorunlar da azalacak ve kararlara duyulan güven artacaktır. İstinaf, Yargıtay'ın şu anda aşırı olan iş yükünün de bir süre sonra azalmasına katkı sağlayacağından, Yargıtay'ın da hukukî denetim işlevini daha iyi yapması ve içtihat mahkemesi olarak fonksiyonunu daha iyi yerine getirmesi mümkün hale gelecektir.⁷

İş yargısında istinaf kanun yolunun işlemleriyle birlikte Yargıtay'ın ilgili dairelerinin iş yükü önemli ölçüde azalacaktır. 2015 yılı istatistiklerine göre, Yargıtay'ın iş ve sosyal güvenlik hukuku ihtisas alanında görev alan 7, 9, 10, 21 ve 22'nci Hukuk Dairelerinde toplam, 230.199 temyiz dosyası bulunmaktadır.⁸ Bu dairelerde bulunan toplam dosya miktarı, Yargıtay Hukuk Dairelerinin toplam iş yükünün (744.866 dosya) yaklaşık üçte birini teşkil etmektedir. Hem bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesi hem de uyuşmazlıkların arabuluculuk gibi alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri ile giderilmesi sayesinde,⁹ iş uyuşmazlıklarının çoğu temyiz incelemesine konu olmayacaktır. Böylece makul sürede yargılanma hakkının sağlanmasının yanı sıra yargının etkinliğinin gerçekleştirilmesi bağlamında da önemli bir aşama kaydedilecektir.

3. İŞ YARGISINDA İSTİNAFIN DÜZENLENİŞİ

A. İş Mahkemeleri Kanunu'ndaki İstinaf Düzenlemesi

İş Mahkemeleri Kanunu'nun 8'inci maddesinde iş yargısında kanun yollarına ilişkin şu düzenleme bulunmaktadır:

“İş mahkemelerince verilen nihaî kararlara karşı istinaf yoluna başvurulabilir. Şu kadar ki, para ile değerlendirilemeyen dava ve işler

⁷ Özkes Muhammet, Sorularla Medeni Usul Hukukunda Yeni Kanun Yolu Sistemi (İstinaf ve Temyiz), Ankara 2008, s. 12-13.

⁸ http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/istatistik_2015/yarg%C4%B1tay/1.pdf (25.05.2016)

⁹ İş yargısında alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerine ilişkin olarak bkz. Manav Özdemir Eda, “İş Mahkemelerinin İşleyişi ve Bireysel İş Uyuşmazlıklarının Alternatif Çözüm Yöntemleri”, Çalışma ve Toplum Dergisi, Y: 2014, S: 4, s. 185-221.

hakkındaki kararlar hariç, miktar veya değeri bin lirayı geçmeyen davalar hakkındaki nihaî kararlar kesindir.

İstinaf yoluna başvurma süresi, karar yüze karşı verilmişse nihaî kararın taraflara tefhimi, yokluklarında verilmiş ise tebliği tarihinden itibaren sekiz gündür.

Bölge adliye mahkemesinin para ile değerlendirilemeyen dava ve işler hakkındaki kararları ile miktar veya değeri beşbin lirayı geçen davalar hakkındaki nihaî kararlara karşı tebliğ tarihinden başlayarak sekiz gün içinde temyiz yoluna başvurulabilir.

Kanun yoluna başvurulmuş kararlar, bölge adliye mahkemesi ve Yargıtayca iki ay içinde karara bağlanır.

Yargıtayın kararlarına karşı karar düzeltme yoluna başvurulamaz.”

Söz konusu maddede, istinaf kanun yolu bir süreç olarak baştan sona hüküm altına alınmış değildir. İş yargısı bağlamında, Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda düzenlenen istinaf hükümlerinden farklılaşan hususların altının çizilmesi ile yetinilmiştir. Dolayısıyla, İş Mahkemeleri Kanunu’nda düzenleme bulunmayan hallerde, Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun istinafa ilişkin hükümleri uygulanacaktır.

Anılan maddede, iş mahkemelerinin nihaî kararlarının kesinlik sınırı belirlenmekte ve bu sınırların üstünde bulunan kararlar aleyhine istinaf yoluna başvurabilme olanağı tanınmaktadır. Ayrıca, bölge adliye mahkemelerinden verilen kararlara karşı temyiz yoluna başvurulmasına ilişkin esas ve usuller düzenlenerek, iş mahkemelerinde görülen davaların acele işlerden sayılması nedeniyle bu kararların bölge adliye mahkemesi ve Yargıtay’ca iki ay içinde karara bağlanması öngörülmektedir.

B. İş Mahkemeleri Kanunu Tasarısı Taslağında İstinaf Düzenlemesi

İş Mahkemeleri Kanunu Tasarısı Taslağının “Kanun yolu” başlığını taşıyan 8’inci maddesi şu şekildedir:

“(1) Hukuk Muhakemeleri Kanununun kanun yoluna ilişkin hükümleri, iş mahkemelerince verilen kararlar hakkında da uygulanır.

(2) Kanun yoluna başvuru süresi, ilamın taraflara tebliğinden itibaren işlemeye başlar.

(3) Davaların yığılması halinde kesinlik sınırı, her bir talep bakımından ayrı ayrı değerlendirilir.

(4) Kanun yoluna başvuru kararlar, bölge adliye mahkemesi ve Yargıtayca iki ay içinde karara bağlanır.”¹⁰

Tasarı Taslağının ilgili hükmünde, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun kanun yollarına ilişkin hükümlerinin iş mahkemelerince verilen kararlar hakkında da uygulanması kabul edilmektedir. Bu bağlamda, istinaf hususunda Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndan farklı düzenleme öngörülmemektedir. Uygulamada yeknesaklığın sağlanması bakımından bu tercihin yerinde olduğu kanaatindeyiz.

Uygulamada, iş mahkemeleri tarafından verilen kararlar aleyhine kanun yoluna başvurulması durumunda sürenin tefhimden veya tebliğden başlaması konusunda yaşanan tereddütler adil yargılanma hakkının ihlâline yol açmaktadır.¹¹ Keza, İş Mahkemeleri Kanunu'nun öngördüğü temyiz süresi, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda düzenlenen temyiz süresinden farklı olup; daha kısa bir süredir. Tasarıdaki düzenlemeyle, temyiz süresi diğer hukuk mahkemeleriyle eşit hale getirilmektedir. Ayrıca, kanun yollarına başvuru süresinin hangi tarihten itibaren başlayacağı açık bir şekilde belirtilerek, bu hususta uygulamada yaşanan tereddütlerin giderilmesi amaçlanmıştır.

¹⁰ İş Mahkemeleri Kanunu Tasarısı Taslağı 8. Madde Gerekeci (http://www.kgm.adalet.gov.tr/Duyurular/%C4%B0MK%20Tas.pdf) (25.05.2016)

¹¹ "Uygulamada, iş mahkemelerinde, 8 günlük temyiz süresi tefhim ile başladığından, bir kısım mahkemeler gerekçeli kararı taraflara tebliğ etmemekte, bir kısım mahkemeler ise gerekçeli kararı her halde taraflara tebliğ etmektedir. Bu durum somut başvuruda olduğu gibi bazı davalarda tarafların mahkemelerin gerekçesini bilmeden temyiz başvurusu yapmak zorunda kalmasına ve temyiz incelemesinde davanın taraflarının temyiz gerekçeleri bilinmeden inceleme yapılmasına neden olmaktadır. İlk derece mahkemesi kararının gerekçesini bilmeyen kişilerin temyiz hakkını gereği gibi kullandığı ve tarafların temyiz nedenlerini bilmeyen temyiz mercisinin de temyiz incelemesini sağlıklı bir şekilde yaptığı söylenemez. Bahsedilen şekilde yapılan temyiz başvurusu ve temyiz incelemesi, gerekçeli karar hakkı bağlamında adil yargılanma hakkına uygun olmayan bir yargılama yapılmasına sebebiyet vermektedir." Anayasa Mahkemesi Başkanlığı'nun (İkinci Bölüm) 20.03.2014 gün ve 2012/1034 Başvuru sayılı kararı (http://www.kararlaryeni.ana-yasa.gov.tr/BireyselKarar/Content/f29d8365-fcb9-4f1b-8f3a-a9b4f7f3e56c?exclud eGerekce=False&wordsOnly=False) (25.05.2016).

İş Mahkemeleri Kanunu'nda katılma yoluyla temyiz düzenlenmemiş olup, uygulamada Yargıtay'ın farklı içtihatları bulunmaktadır.¹² Maddeyle, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun kanun yollarına ilişkin hükümlerine atıf yapıldığından iş mahkemelerince verilen kararlar yönünden de katılma yolu ile kanun yoluna başvuru kabul edilmektedir.¹³

İşçi alacaklarına ilişkin davaların büyük çoğunluğu, davacının aynı davalıya karşı, birbirinden bağımsız birden fazla asli talebini aynı dava dilekçesinde ileri sürmesi şeklinde açılmaktadır. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 110'uncu maddesi, bu şekilde açılan davaları, "davaların yığılması" şeklinde nitelemektedir. Uygulamada yığılan davalar bakımından kesinlik sınırının, her bir talep için ayrı ayrı mı, yoksa taleplerin toplamı üzerinden mi değerlendirilmesi gerektiği konusunda tereddütler yaşanmaktadır. Düzenlemeyle davaların yığılması durumunda kesinlik sınırının her bir talep için ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmektedir.¹⁴

4. İSTİNAFA KONU OLABİLECEK İŞ YARGISI KARARLARI

İş Mahkemeleri Kanunu'nun 8'inci maddesine göre iş mahkemelelerinin verdiği nihaî kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurulabilecektir. Maddenin devamında para ile değerlendirilemeyen dava ve işler hakkındaki kararlar hariç ilk derece mahkemesi tarafından, miktar veya değeri bin lirayı geçmeyen davalar hakkındaki nihaî kararların

¹² "Her ne kadar uygulamada iş mahkemesinde karşı temyiz yolu ile temyiz hakkı tanınmamakta ise de gerek iş hukuku mevzuatında gerekse de HUMK'nun temyize ait hükümlerinde bunu engelleyen bir hüküm bulunmadığı açıktır. Bu nedenle 6217 sayılı Kanunun 30.maddesi ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na eklenen "Geçici madde 3" atfıyla uygulanmakta olan 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 433/1. maddesi gereğince temyiz dilekçesinin hüküm veren mahkeme aracılığı ile karşı tarafa tebliğ edilmesi ve karşı tarafa temyiz dilekçesine karşı cevap verme ve karşı temyiz isteminde bulunmak hakkının tanınması gereklidir." HGK, 30.09.2015 tarih ve E.2015/2484, K.2015/2216 sayılı kararı (<http://emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/GelismisDokumanAraServlet>) (26.05.2016) Aşağıda, "§ 5. İstinaf Başvurusunun Süresi" başlığı altında iş yargısında katılma yoluyla istinaf başvurusu üzerinde ayrıntılı olarak durulacaktır.

¹³ İş Mahkemeleri Kanunu Tasarısı Taslağı 8. Madde Gerekçesi (<http://www.kgm.adalet.gov.tr/DuyuruLAR/%C4%B0MK%20Tas.pdf>) (25.05.2016).

¹⁴ İş Mahkemeleri Kanunu Tasarısı Taslağı 8. Madde Gerekçesi (<http://www.kgm.adalet.gov.tr/Duyurular/%C4%B0MK%20Tas.pdf>) (25.05.2016).

verildiği anda kesin olduğu düzenlenmiştir. Buna göre, miktar veya değeri bin lirayı geçmeyen davalar hakkındaki nihaî kararlara karşı kanun yoluna başvurulamaz.¹⁵

İş mahkemelerinin kanunla belirlenen hallerde verdiği kesin kararların yanı sıra miktar ve değeri bin lirayı geçmeyen kararları da kesindir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu, istinaf kanun yolunda parasal sınırı, binbeşyüz lira olarak; İş Mahkemeleri Kanunu ise, bin lira olarak düzenlemiştir. Özel kanun olma niteliği itibariyle iş mahkemesinde istinafa başvuru için göz önüne alınacak parasal sınır bin lira olacaktır. Bununla birlikte, yargılama sistemlerinde yeknesaklığın sağlanması önemlidir. Lakin, ihtisas mahkemelerinde görülen dava ve işlerin özellikleri farklı yargılama usullerinin benimsenmesi açısından makul bir gerekçedir. Bize göre, istinaf başvurusu yapabilmek için Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda öngörülen parasal sınır, bireyin dereceli yargılama hakkının temini bakımından cüzi bir miktar olarak belirlendiğinden, iş mahkemelerinde farklı bir parasal sınır benimsenmesinde, hukuki yarar bulunmamaktadır. Nitekim, İş Mahkemeleri Kanunu Tasarısı Taslağı'nda kanun yollarına ilişkin olarak, Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerine atıf yapılmaktadır. Bu düzenlemenin kanunlaşmış yürürlüğe girmesi halinde, iş mahkemele-ri ile diğer hukuk mahkemeleri arasında istinaf başvurusu açısından parasal sınır miktarında farklılık kalmayacaktır. Parasal sınırlar bağlamında farklılık bulunmaması, hem uygulayıcıların işini kolaylaştıracak, hem de yargılama sisteminde uygulama birliği sağlayacaktır.

Parasal sınırlar bağlamında, dikkate alınması gereken bir diğer husus, enflasyon oranına bağlı olarak paranın değer kaybı sonucu, kanunlarda sabit olarak belirlenen rakamların zamanla anlamını yitirmesidir. Bu çerçevede, 5236 sayılı Kanun'un 18'inci maddesi ile Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'na eklenen Ek madde 4¹⁶ hükmünde pa-

¹⁵ Bölge adliye mahkemesinin para ile değerlendirilemeyen dava ve işler hakkındaki kararları ile miktar veya değeri beşbin lirayı geçen davalar hakkındaki nihaî kararlara karşı tebliğ tarihinden başlayarak sekiz gün içinde temyiz yoluna başvurulabilir (İMİK m. 8, 3).

¹⁶ "Görev, kesin hüküm, istinaf, temyiz, Yargıtay'da duruşma, senetle ispata ve sulh mahkemelerindeki taksim davalarında muhakeme usulünün belirlenmesine ilişkin maddelerdeki parasal sınırlar; her takvim yılı başından geçerli olmak üzere, önceki yılda uygulanan parasal sınırların, o yıl için 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca Maliye Bakanlığı'nca her yıl tespit

rasal sınırların enflasyon karşısında korunması amaçlanmıştır. Ancak, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda ve İş Mahkemeleri Kanunu'nda öngörülen parasal sınırların, yeniden değerlendirilmesine ilişkin bir hüküm bulunmadığı için, her iki Kanun'daki parasal sınırlar sabittir. Buna karşılık, İcra ve İflâs Kanunu Ek madde 1 uyarınca, 363'üncü maddedeki parasal sınır, yeniden değerlendirilmesine göre artacağı için, icra mahkemesi kararına karşı istinaf başvurusu yapılmasında 2016 yılı için parasal sınır 2.190 Türk Lirası olacaktır.¹⁷ Mahkemeler arasında böylesine farklılıklar uygulamada çelişkili kararlar verilmesine yol açabileceği için, parasal sınırlar bağlamında yeknesak bir düzenlemenin yapılması yerinde olacaktır.

Keza, 2005 yılında bin lira olarak belirlenen parasal sınır, günümüz açısından çok cüzi bir rakamdır. Malvarlığı haklarına ilişkin davaların çoğu bu sınırı geçeceği için, istinafa konu olabilecektir. Bu sebeple, parasal sınırın, hak arama özgürlüğünü zedelemeyecek şekilde artırılmasında fayda vardır. Bu suretle, bölge adliye mahkemelerinin iş yükü de dengelenmiş olacaktır.

A. Nihâî Kararlara Karşı İstinaf Başvurusu

Mahkeme, yargılama süresince ve yargılamanın sonunda bazı kararlar verir. Doktrinde mahkeme kararları, ara kararları ve nihâî kararlar olmak üzere ikili bir ayrıma tâbi tutulmaktadır.¹⁸ Mahkemenin davadan veya işten elini çekmeyip davaya veya işe devam etmesini, yargılamanın ilerlemesini sağlamaya yönelmiş bulunan kararlarına ara karar denilmektedir.¹⁹ Mahkemenin davadan elini çekmesi sonucunu doğuran ve yargılamaya son veren kararlar ise, nihâî karar ola-

ve ilân edilen yeniden değerlendirilmesi suretiyle uygulanır.”

¹⁷ Pekcanitez Hakan/Akkan Mine/Erişi, Evrim, İcra ve İflâs Kanunu ve İlgili Mevzuat, Ankara 2016, s. 293.

¹⁸ Postacıoğlu İlhan E., Medeni Usul Hukuku Dersleri, İstanbul 1975, s. 500-501; Bilge/Önen, s. 282; Berkin, s. 629; Üstündağ, s. 787; Kuru/Arslan/Yılmaz-Medenî Usûl, s. 472; Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım, s. 435; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 522; Tutumlu Mehmet Akif, Hukuk Yargılamasında Hüküm ve Gereğçeli Karar, Ankara 2007, s. 17; Tanrıver-Usûl, s. 980.

¹⁹ Ansay, s. 150; Postacıoğlu, s. 500-501; Bilge/Önen, s. 282; Berkin, s. 629; Üstündağ, s. 787; Kuru/Arslan/Yılmaz-Medenî Usûl, s. 472; Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım, s. 435; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 522; Tanrıver-Usûl, s. 980.

rak adlandırılmaktadır.²⁰ **Hükümler ise, davayı esastan çözen ve bu suretle sadece yargılamaya değil, uyuşmazlığa da son veren nihaî karardır.**²¹

Mahkemenin vermiş olduğu ara kararı değiştirebilmesi veya kaldırabilmesi mümkündür. Şöyle ki; ara karar ile, taraflardan biri lehine usûlî kazanılmış hak doğmamış ise, mahkeme, ara kararından her zaman dönebilir.²² Yargıtay içtihatları da bu yöndedir.²³ Mahkeme tarafından verilen ara kararlara karşı kanun yoluna başvurulamayacaktır. Ancak, yargılama neticesinde verilen nihaî karara karşı istinaf başvurusu yapılması halinde, ara kararın istinafa konu kılınması mümkündür. İş yargısı bakımından da, verilen kararlar aleyhine kanun yoluna başvurulabilmesi için kararın nihaî karar niteliğinde olması gerekmektedir.²⁴

Hâkim verdiği nihaî karardan dönemez, kararı kendiliğinden değiştiremez. Verilen nihaî kararların değiştirilmesi, düzeltilmesi için kanun yoluna başvurulması gerekir. Nihaî kararlar, esasa ilişkin nihaî kararlar (hükümler), usule ilişkin nihaî kararlar ve davanın konusuz kalması halinde verilen esas hakkında karar verilmesine yer olmadığı kararları olmak üzere üçe ayrılır. Kanun yoluna başvurulması bakı-

²⁰ Postacıoğlu, s. 500-501; Bilge/Önen, s. 283; Üstündağ, s. 787, 826; Kuru/Arslan/Yılmaz-Medenî Usûl, s. 473; Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım, s. 436; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 522; Tanrıver- Usûl, s. 983.

²¹ Postacıoğlu, s. 710; Bilge/Önen, s. 283; Berkin, s. 860; Üstündağ, s. 826; Kuru/Arslan/Yılmaz-Medenî Usûl, s. 474; Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım, s. 553; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 523; Tutumlu, s. 17; Tanrıver- Usûl, s. 984.

²² Bilge/Önen, s. 282; Berkin, s. 861; Üstündağ, s. 788; Kuru/Arslan/Yılmaz-Medenî Usûl, s. 472-473; Tanrıver- Usûl, s. 980. Postacıoğlu, mahkemenin ara karardan dönebilmesi için, taraf lehine usûlî kazanılmış hak doğmaması şartını aramamaktadır: "Mahkeme işten el çekmesine müncer olmayan bir ara karar ile, muayyen hâdiseyi hâledip, bilâhare, bu kararında hukukî bir hata yaptığını anlarsa, bundan rücu ile yerine hukuka uygun olan yeni bir ara karar ikame edebilir. Mücerret ara karardan rücu, başlı başına bir nakız sebebi teşkil etmez." (bkz. Postacıoğlu, s. 505).

²³ "Kural olarak mahkeme, verdiği ara kararından, dava veya yargılama sonuçlanmadan önce dönebilir. Genel nitelikteki bu kuralın tek istisnası, verilen ara kararının taraflardan biri yararına usûlî kazanılmış hak doğurması hâlidir. Diğer bir ifadeyle, bir ara kararının verilmesiyle taraflardan biri yararına usûlî kazanılmış hak doğar ise, mahkemenin artık bu karardan dönmesine yasal olarak olanak yoktur." HGKK. 02.05.2007, 2007/14-227 E., 2007/241 K (ÜYAP).

²⁴ Akkaya, s. 111; Bozkurt H. Argun, İş Yargılaması Usul Hukuku, Ankara 2012, s. 588; Akil, s. 337; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s.522; Arslan/Yılmaz/ Ayvaz, s. 580; Ulukapı, s.467; Tanrıver- Usûl, s. 983.

mından bu ayrımın herhangi bir hukuki sonucu olmayıp, ilk derece mahkemelerinden verilen nihaî kararlara karşı istinafa başvurulması mümkündür²⁵ (HMK m. 341).

Kanun koyucu her türlü nihaî karara karşı istinaf yoluna başvuru- labilmesini kabul etmemiş; bu hususta bir ayrım yapmıştır. Malvarlığı davaları ile şahıs varlığı davalarını istinaf başvurusu bakımından ayrı ayrı değerlendirmiştir. Konusu para olmayan ve para ile de ölçüleme- yen kararlara karşı istinaf yolu açıktır. Buna karşılık, konusu para olan veya para ile ölçülebilen davalarda, istinafa başvurulabilmesi için kararın kanundaki parasal sınırı aşması gerekmektedir.

1. Malvarlığı Davalarında Verilen Nihaî Kararlar

İş Mahkemeleri Kanunu'nun 8'inci maddesine göre para ile de- ğerlendirilemeyen işler hariç, miktar veya değeri bin lirayı geçmeyen davalar hakkında nihaî kararlar kesindir. Yani bu parasal değer bin liradır. Değeri bin lira olan veya bin lirayı geçen davalar hakkında ve- rilen nihaî kararlar kesin olmayacağı için bu kararlar hakkında istinaf kanun yoluna başvurulabilecektir.

İş yargısının konusunu oluşturan uyuşmazlıkların büyük bir kıs- mı para ile değerlendirilebilen, konusu malvarlığı hakkı olan uyuş- mazlıklardır. 2015 yılı istatistiki verilerine göre, iş mahkemelerinde açılan, 217.987 davadan, 133.838'i alacak davası, 21.316'sı ise, tazminat davasıdır. Bu bağlamda, iş yargısında görülen davaların yaklaşık dört- te üçünün malvarlığı hakkı davası olduğunun söylenebilmesi müm- kündür.²⁶ Bu tür uyuşmazlıklar, genel olarak, ücret alacağı, fazla ça- lışma ücreti, ulusal bayram ve genel tatil ücreti, hafta tatili ücreti gibi işçilik alacaklarına dayanan nedenlerle ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra ihbar tazminatı, kötüniyet tazminatı, kıdem tazminatı, eşit davranmamaktan kaynaklanan tazminat gibi tazminat davaları da parayla değerlendirilebilen uyuşmazlıklardır. Bu uyuşmazlıklardan

²⁵ Ulukapı, s. 183,468; Kuru, s. 346; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 472; Karşı, s. 419; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, s. 469-471; Özekes, s. 59; Akil, s. 336; Konuralp Haluk, İstinaf Mahkemeleri Uluslararası Toplantı 7-8Mart 2003, Ankara 2003, s. 248; Karşı, s. 789-790; Çiftçi, s. 84.

²⁶ http://www.adliscil.adalet.gov.tr/istatistik_2015/ihtisas/13.pdf (26.05.2016).

kaynaklanan davaların sonunda verilen karar da para ile değerlendirilebilen kararlar olacaktır.²⁷

Türk hukuk sisteminde küçük uyuşmazlıklar için gidilebilecek alternatif çözüm yollarının uygulaması azdır. Bu nedenle her türlü uyuşmazlık için mahkemeye başvurulmaktadır. İlk derece mahkemesinden alınan nihaî kararların çoğu için de kanun yoluna başvuru yapılmaktadır. Kanun yolunda iş yükünü azaltmak ve yığılmayı önlemek için kanun yoluna başvurunun sınırlı tutulması gerekmektedir. Aksi takdirde ilk derece mahkemesindeki uzun yargılama süreleriyle üst derece mahkemelerinde de karşılaşılabilecek ihtimal dâhilindedir.²⁸ Anayasa Mahkemesi içtihatlarına göre, malvarlığı haklarına ilişkin davalarda, parasal sınırın altında kalan nihaî kararlara karşı kanun yoluna başvuru hakkının tanınmaması, anayasaya aykırılık teşkil etmemektedir.²⁹

²⁷ Bozkurt H. Argun, "İş Mahkemeleri ve Yargılama Yöntemi", ABD, Y.68, S.2010/2, s. 202.

²⁸ Akkaya, s. 116-120; Yılmaz, s. 55; Akil, s. 339; Konuralp, s. 247; Arslan/Yılmaz/Ayvaz, s. 589; Karslı, s. 790; Çiftçi, s. 60-65.

²⁹ "Adliye mahkemelerinin kimi karar ve hükümleri için Yargıtay yolunun kapatılmasını öngören bir yasa kuralının hukuk devleti kavramıyla bağdaşmayacak sonuçlara yol açma olanak ve olasılığını doğuran bir nitelik arz etmedikçe bu kavramla çelişkiye düştüğünden söz edilemez. İtiraz konusu kuralla; davaların süratlendirilmesi ve Yargıtay'ın yükünün bir ölçüde azaltılması amaçlanmıştır; getirilen sınırlama kanıtı yararına yönelik bulunmaktadır. Türk parasının bugünkü satın alma gücü karşısında, yüzbin liralık kesinlik sınırının adalet duygusunu rencide edecek, dolayısıyla hukuk devleti ilkesini zedeleyecek ölçüye ulaştığını söylemek mümkün değildir. Öte yandan, itiraz konusu kuralla yargı yolu da kapatılmamıştır. İtirazda bulunan Mahkemenin bir iddiası da, adliye mahkemelerince verilecek kimi kararların kesin olduğu kabul edilerek dar gelirli yurttaşlar yönünden Yargıtay güvencesinin ortadan kaldırıldığı, bu durumun Anayasa'nın sosyal devlet ve eşitlik ilkesine ters düştüğüdür. İtiraz konusu kuralda, varlıklı kimselerle, iktisaden güçsüz olanlar arasında herhangi bir ayırım yapılmış değildir. Bir başka anlatımla bütün yurttaşlar aynı hükme tâbi tutulmuştur. Bu itibarla, eşitliğin bozulduğu yolundaki iddiada haklılık payı bulunmadığı gibi, kesin karardan varlıklı kimselerin daha az etkilenerek olması da Anayasanın sosyal devlet ilkesine ve eşitlik kuralına aykırılık oluşturacağına nedeni olarak kabul edilemez. Anayasa'nın 36. ve 154. maddelerine aykırılığa ilişkin iddialara gelince: Anayasa'nın 36. maddesine göre, herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma hakkına sahiptir. "Meşru vasıta ve yollar" ibaresi, hukuk düzenine uygun vasıta ve yollar anlamındadır. Anayasa'nın 142. maddesinde, mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir denilerek bu alanların Anayasa'ya uygun olarak düzenlenmesi yasama organına bırakılmıştır. Öteki temel hak ve hürriyetler gibi, hak arama hürriyeti de kamu yararı dikkate alınarak sınırlanabilir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 341'inci maddesine göre alacağın tamamının dava edildiği durumlarda, kararda asıl istemin kabul edilmeyen bölümünün belirlenen sınırı geçmemesi halinde bu ret kararına karşı istinafa başvurulamayacaktır. Eğer alacağın bir kısmı dava edilmişse, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 341'inci maddesine göre istinafa başvuru sınırı yine alacağın tamamına bakılarak belirlenecektir. Kesinlik sınırının altında kalan kısım için katılma yolu ile istinafa başvurmak mümkündür. Şöyle ki; istinafa başvurma hakkı olmayan veya süresini kaçırmış olan kişi cevap dilekçesi vererek katılma yoluyla istinaf başvurusu yapabilir³⁰ (HMK m. 348).

Binbeşyüz Türk Lirası olan parasal sınır Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile düzenlenen sınırdır. Diğer özel kanunlarda bu sınır ayrıca belirlenmiş olabilir.³¹ Bu takdirde belirlenen bu sınır geçerli olacaktır. İş Mahkemeleri Kanunu da verilen hükmün kesin olması için bin Türk Lirası sınırını getirmiştir. Kanun'un 8'inci maddesine göre bin Türk Lirasının altında olan kararlar için istinaf başvurusu yapılamayacaktır. Ancak, İş Mahkemeleri Kanunu Tasarısı Taslağı'na göre, ise iş mahke-

Yasa koyucu, itiraz konusu kuralla, miktar veya değeri yüzbin lirayı geçmeyen taşınır mal ve alacak davalarına ilişkin nihaî kararların kesin olmasını davaları süratlendirmek ve Yargıtay'ın yükünü hafifletmek düşüncesiyle kabul etmiş; bu kararların bir kere de Yargıtay'ca incelenmesinde kamu yararı görmemiştir. Kaldı ki, Anayasa'da bütün mahkeme kararlarının bir ayırım gözetilmeksizin üst mahkemeneden geçmesini zorunlu kılan bir hüküm de mevcut bulunmaktadır. Esasen yargı denetiminde sonsuzluk hiçbir zaman söz konusu olamaz; bir yerde kesilmesi gerekir. Nitekim kimi kanunlarda kanun yolları gereklere göre düzenlenmiş ve kimi kararların kesin olduğu belirtilmiştir. Öte yandan, adliye mahkemelerince verilen bütün kararların Yargıtay'ca incelenmesini istemek, bir anlamda ilk derece hâkimlerine güvensizliğin ifadesi kabul edilebilir. Bu güvensizliğin ise, hiçbir haklı nedeni ulamaz. Yargıtay'ın kuruluşunu ve işleyişini düzenleyen ve görevlerini belirleyen Anayasa'nın 154. maddesi, bütün kararların Yargıtay'ca incelenmesini zorunlu kılan bir hüküm içermemektedir.

Bu nedenlerle, Anayasa'nın 36. ve 154. maddelerine aykırılığa ilişkin itirazlar da yerinde görülmemiştir." Karara ilişkin değerlendirme için bkz. Öztekin Selçuk, "HUMK m. 427'deki Kesinlik Sınırının Temyiz Kanun Yolunu n Amacı Bakımından Değerlendirilmesi ve Anayasa Mahkemesinin 20.01.1986 tarihli Kararı, Hukuk Araştırmaları", Cilt 2, Sayı 2, Mayıs-Ağustos 1987, s. 62-74.

³⁰ Akkaya, s. 117; Yılmaz, s.56; Çiftçi, s. 65-68; Akil, s. 339; Pekcanitez/Atalay/Özeker, s. 522; Arslan/ Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, s. 589-590; Karşlı, s. 711;Ulukapı, s. 467; Çiftçi, s. 65.

³¹ Örneğin, İcra ve İflâs Kanunu'nun 363'üncü maddesinde, 5311 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik çerçevesinde icra mahkemesi kararlarına karşı istinaf başvurusu yapılabilmesi için bin liralık bir parasal sınır öngörülmüştür.

melerinin kararlarına karşı kanun yolu başvuruları için Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ilgili maddelerine atıf yapılmaktadır. Bu atıf uyarınca, iş mahkemelerince verilecek kararların istinaf kanun yoluna götürülebilmesi için parasal değer olarak binbeşyüz Türk Lirası göz önüne alınacaktır. Eğer İş Mahkemeleri Kanunu taslak metni bu şekilde kanunlaşır, iş mahkemelerince verilen kararlarının parasal değeri binbeşyüz liranın altında ise bu kararlar hakkında istinaf kanun yolu başvurusu yapılamayacaktır.

İş Mahkemeleri Kanunu Tasarısı Taslağı'nın 8'inci maddesinde, dava yığılmasının varlığı halinde parasal sınırın nasıl hesaplanacağına ilişkin ayrı bir düzenleme bulunmaktadır. Buna göre "Davaların yığılması halinde kesinlik sınırı, her bir talep bakımından ayrı ayrı değerlendirilir." Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 110'uncu maddesinde, davacının, aynı davalıya karşı olan birbirinden bağımsız birden fazla asli talebini, aynı dava dilekçesinde ileri sürebileceği düzenlenmek suretiyle, dava yığılması açıkça kanunla hüküm altına alınmıştır. Keza, Hukuk Muhakemeleri Kanunu 341'inci maddesinde parasal sınır hesabında asıl talebin kabul edilmeyen kısmının dikkate alınacağı belirtilmiştir. Bu çerçevede, Tasarı hükmü malumun ilanı niteliği taşımaktadır. Kanun yapma tekniği açısından, Hukuk Muhakemeleri Kanunu düzenlemesini tekrarladığı için bu hususta ayrı bir düzenlemeye ihtiyaç bulunmamaktadır.

2. Şahıs Varlığı Davalarında Verilen Nihai Kararlar

Şahıs varlığı davalarının konusunu şahsi haklar oluşturur. Bu davaların konusu para olmadığı gibi, konusunun para ile ölçülebilmesi de mümkün değildir. Şahıs varlığını konu alan davalarda, verilen nihai kararlara karşı, herhangi bir sınırlama olmaksızın istinaf kanun yoluna başvurulması mümkündür.³²

Miktar ve değer sınırı olmayan nihai kararlar bağlamında, istinafa başvuru kriteri, başka kanunlarda verilen karara karşı istinafa başvuru hakkının kaldırılmamış olmasıdır. Başka bir ifadeyle, özel bir kanun hükmü ile, istinaf kanun yoluna başvurunun yasaklanmadığı

³² Akkaya, s. 120; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 593.

hallerde, parayla ölçülemeyen kararlara karşı istinaf yolu açıktır. Kanun koyucu bu düzenleme ile şahıs varlığına ilişkin tüm davalarda nihaî kararların kanun yolu denetimine açık olmasını istemiştir.³³

Kanun koyucu, şahıs varlığı haklarına ilişkin bir nitelik taşımasına rağmen kanun yolu kapalı olan kararları özel kanun hükümleri ile tek tek düzenlemiştir. Bu düzenlemelerde, genellikle, ilk derece mahkemesi kararının kesin olduğunu belirtmekle yetinmiştir. Sendikalar Ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nda verildiği anda kesin olan, çeşitli iş mahkemesi kararları hüküm altına alınmıştır. Bu kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurulamaz.

1. *“Sendika ve konfederasyonların genel kurul dışındaki organlarına seçilebilmek için kanunda aranan şartlara sahip olmayan birinin seçildiğini tespit eden valiliğin veya Bakanlığın başvurusu üzerine mahkeme, bu kişinin görevine son verir. Mahkemenin kararı kesindir” (m. 9/3).*
2. *“Genel kurulda yapılan organ ve delege seçimlerinin devamı sırasında yapılan işlemlere ilişkin olarak seçim sonuç tutanaklarının düzenlenmesinden itibaren iki gün içinde yapılacak itirazlar hâkim tarafından aynı gün incelenir ve kesin olarak karara bağlanır” (m. 15/1).*
3. *“Genel kurul dışında yapılan delege seçimlerine seçim sonuçlarının ilanından sonra iki gün içinde yapılacak itirazlar, mahkeme tarafından kesin olarak karara bağlanır” (m. 16/2).*
4. *“Sendikaya üyelik, Bakanlıkça sağlanacak elektronik başvuru sistemine e-Devlet kapısı üzerinden üyelik başvurusunda bulunulması ve sendika tüzüğünde belirlenen yetkili organın kabulü ile e-Devlet kapısı üzerinden kazanılır. Üyelik başvurusu, sendika tarafından otuz gün içinde reddedilmediği takdirde üyelik talebi kabul edilmiş sayılır. Haklı bir neden gösterilmeden üyelik başvurusu kabul edilmeyenler, bu kararın kendilerine tebliğinden itibaren otuz gün içinde dava açabilir. Mahkemenin kararı kesindir” (m. 17/5).*
5. *“Sendika üyeliğinden çıkarılma kararı genel kurulca verilir. Karar, e-Devlet kapısı üzerinden Bakanlığa elektronik ortamda bildirilir ve çıkarılana yazı ile tebliğ edilir. Çıkarılma kararına karşı üye, kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde dava açabilir. Mahkemenin kararı kesindir” (m. 18/1).*

³³ Çiftçi, s.82; Akkaya, s. 120; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s.522; Yılmaz, s. 55-56.

den itibaren otuz gün içinde mahkemeye itiraz edebilir. Mahkeme iki ay içinde kesin olarak karar verir" (m. 19/4).

6. "İşçi ve üye sayılarının tespitinde maddî hata ve süreye ilişkin itirazları mahkeme altı iş günü içinde duruşma yapmaksızın kesin olarak karara bağlar" (m. 43/3, 2. Cümle).
7. "Oylamaya ilişkin itirazlar, oylama gününden başlayarak üç iş günü içinde mahkemeye yapılır. İtiraz, mahkemece üç iş günü içinde kesin olarak karara bağlanır" (m. 61/2).
8. "Grev ve lokavt dışında kalacak işçilerin niteliği, sayısı ve yedekleri, işveren veya işveren vekili tarafından toplu görüşmenin başlamasından itibaren altı iş günü içinde işyerinde yazı ile ilan edilir ve bu ilanun bir örneği taraf işçi sendikasına tebliğ edilir. Bu tebliğden itibaren altı iş günü içinde işçi sendikası mahkemeye itirazda bulunmazsa ilan hükümleri kesinleşir. İtiraz hâlinde mahkeme altı iş günü içinde kesin olarak karar verir.

Grev ve lokavta katılamayacak işçiler her ne sebeple olursa olsun kanuni süre içinde tespit edilmemiş ise işveren veya işçi sendikası çalışacak işçi sayısının tespitini süre geçtikten sonra da görevli makamdan isteyebilir. Görevli makam bu tespiti en kısa zamanda yaparak taraflara tebliğ eder. Gerekli hâllerde görevli makam resen tespitite bulunabilir. Görevli makamın tespitine karşı, taraflardan her biri mahkemeye altı iş günü içinde itiraz edebilir. Mahkeme altı iş günü içinde kesin olarak karar verir" (m. 65/2,3).

İş uyuşmazlıklarının çoğunluğunu malvarlığı haklarına ilişkin davalar oluşturmakla birlikte, şahıs varlığı haklarına ilişkin davalar da iş mahkemelerinde görülmektedir. Bu davalardan en önemlisi ve uygulamada da en sık rastlanana işe iade davalarıdır.³⁴ İşe iade davaları esas itibarıyla işveren tarafından yapılan feshin geçersiz bir fesih olduğunun tespiti için açılan davalardır. Bu davalarda davacı işçi, işe iadesi yerine işverenin kötüniyet tazminatı ödemesini talep edemez.³⁵

³⁴ Özkes Muhammet, "İş Kanunu'nun 20. ve 21. maddelerinin Medeni Yargılama ve İcra Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi", Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı, Ankara 2004, s. 488.

³⁵ Şakar Müjdat, İş Hukuku Uygulaması, İstanbul 2011, s. 144; Narmanlıoğlu Ünal, İş Hukuku, Ankara 2012 s. 495; Özcan Durmuş, Gerekçeli- Açıklamalı- İçtihatlı İş Kanunları Şerhi, Ankara 2014, s. 252; Korkmaz Fahrettin/Alp Nihat Seyhun, İş Hukuku, Ankara 2014, s. 226; Mollamahmutoğlu Hamdi/Astarlı Muhittin/Baysal Ulaş, İş Hukuku, Ankara 2014, s. 940; Süzek Sarper, İş Hukuku, İstanbul 2015,

Çünkü kötüniyet tazminatı iş güvencesi dışında kalan işçiler için geçerlidir. İşe iade davasını ise iş güvencesi kapsamında kalan işçiler talep edebilecektir. İşe iade davası bir eda davası olmadığı için, mahkeme eda hükmü veya inşai hüküm verememektedir. Bu çerçevede ilk derece mahkemesince verilecek hüküm, bir tespit hükmüdür.³⁶ Yani bu kararlar işveren işçiyi tekrar işe almaya zorlayamayacak; işveren bu karara rağmen işçiyi çalıştırmazsa işçiye iş güvencesi tazminatı ödemekle yükümlü olacaktır. Önemle belirtilmelidir ki; işverenin bu seçimlik hakka sahip olması işe iade davası sonunda verilen hükmün tespit niteliğinde olması özelliğini değiştirip eda hükmü haline getirmemektedir.³⁷

İş Kanunu'nun 20'nci maddesinde, ilk derece mahkemesinin işe iade davası sonucunda vereceği kararın temyiz edilmesi halinde Yargıtay tarafından verilen kararın kesin olacağı düzenlenmiştir. Bu düzenleme, iş sözleşmesi feshedilen işçi gözetilerek düzenlenmiştir. Düzenlemedeki amaç, işçinin gelirinden mümkün olduğunca kısa süre mahrum kalmasını sağlamak, dava dosyasının ilk derece mahkemesine gönderilmesi, orada tekrar incelenip hüküm verilmesi sırasında geçen zamanda işçiyi mümkün olduğunca az mağdur etmektir. Bu düzenleme ile Yargıtay tarafından verilecek olan bozma kararına karşı direnme yolu kapatılmıştır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2005/9-475 esas ve 2005/511 karar sayılı 21.09.2005 tarihli kararında "...Anılan düzenlemede yer alan, iş akdinin feshinin geçersizliğine ilişkin olarak açılacak bir davanın seri yargılama usulüne göre kısa süre içerisinde sonuçlandırılması düşüncesi, işçinin emek gelirinden olanaklar ölçüsünde en kısa süre yoksun kalması ilkesinden doğmuş, bu nedenle de Yargıtay Özel Dairesince verilecek kararın kesin olması amaçlanmıştır..." ifadesine yer vermek suretiyle, Yargıtay'ın kesin karar verme yetkisinin mutlak olduğun ve bozma kararına karşı direnme kararı verilemeyeceğinin altını çizmiştir.³⁸ Ancak, Yargıtay delillerin toplanmamış ve yeterince değerlendirilmemiş olduğu kanaatine varırsa, bu

s.564; Senyen Kaplan Tuncay, Bireysel İş Hukuku, Ankara 2015, s. 204.

³⁶ Özekes-İşe İade, s. 488.

³⁷ Şakar, s. 144; Narmanlıoğlu, s. 495; Özcan, s. 252; Korkmaz/Alp, s.226; Mollamahmutoğlu/Astarlı/ Baysal, s. 1040-1041; Süzek, s. 639vd.; Günay, s. 1085; Senyen Kaplan, s. 227.

³⁸ Aynı yönde karar: YHGK E.2014/22-241, K.2014/483 ve 02.04.2014 tarihli karar. www.kazanci.com

durumda esas hakkında kesin karar vermeyecek; iş mahkemesinin kararını bozarak ilgili mahkemeye geri gönderecektir. Yargıtay'ın vereceği bu bozma kararı da İş Kanununun 20'nci maddesine göre kesin nitelikte olacağı için ilk derece mahkemesi Yargıtay'ın verdiği bozma kararına direnemeyecektir.³⁹ İş Mahkemeleri Kanunu Tasarısı Taslağı, istinaf uygulamasını dikkate alarak İş Kanunu'nun 20'nci maddesinin değiştirilmesini öngörmüştür. Buna göre, işe iade davaları hakkındaki kararlara karşı yapılan istinaf başvurularını, bölge adliye mahkemesinin bir ay içinde kesin olarak karara bağlayacağı düzenlenmiştir.

B. Geçici Hukuki Himaye Kararlarına Karşı İstinaf Başvurusu

Dava açılırken, ne zaman sona ereceği kesin değildir. Uygulamada öngörülen bir süre olsa bile bu süreden önce veya daha sonra davanın sona ermesi olasıdır. Yargılama devam ederken uyuşmazlıkla ilgili hak kayıplarının meydana gelmesi de muhtemeldir. Yargılama sırasında hak kayıplarının meydana gelmemesi için yargılamayı yürüten mahkeme tarafından uyuşmazlıkla ilgili, ara karar niteliğinde, uyuşmazlık konusu şeyi güvence altına almak amacıyla bazı kararlar verilebilir. Bu kararlara geçici hukuki himaye kararları denilmektedir.⁴⁰ Geçici hukuki himaye kararlarına; ihtiyati tedbir, delil tespiti, ihtiyati haciz, muhafaza tedbirleri ve geçici önlemler örnek olarak gösterilebilir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu, ihtiyati tedbir kararını 389-399'uncu maddeler arasında, delil tespiti ve diğer hukuki himaye kararlarını ise 400-406'nci maddeleri arasında düzenlemiştir. İş yargısı bağlamında, özellikle uygulamada işçi alacaklarının ödenmesini güvence altına almak için, ihtiyati haciz talebinde bulunmaktadır.

İhtiyati tedbir kararı yargılama başlamadan veya yargılama devam ederken istenebilir. İhtiyati tedbir isteminin reddi halinde, bu karara karşı kanun yolu olarak istinafa başvurulabilir (HMK m. 391/3). İhtiyati tedbir talebinin karşı taraf dinlenmeden kabul edilmesine karar verilmişse, dinlenilmeyen taraf, bu karara itiraz edebilir (HMK

³⁹ Sützek, s. 645; Mollamahmutoğlu/ Astarlı/ Baysal, s. 1041; Narmanlıoğlu, s. 519; Günay, s. 1135-1136.

⁴⁰ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, s. 567; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 616; Öztekin Selçuk, "Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki Geçici Hukuki Koruma Hükümlerinin Değerlendirilmesi", Medeni Usul ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı-X, İzmir 1-2 Ekim 2012, s.430; Ulukapı, s. 509; Karlı, s. 751.

m. 394). Bunun gerekçesi, hukuki dinlenilme hakkının sağlanması ve karşı tarafın haklarının korunmasına imkân verilmesidir.⁴¹ İhtiyati tedbir kararına itiraz, aksi belirtilmemişse kararın icrasını durdurmaktadır. İhtiyati tedbir kararı bir ara karar niteliğinde olduğu için bu karara karşı kanun yoluna başvurulamaz, kararı veren mahkemeye itiraz edilebilir. Mahkeme bu itirazı değerlendirdikten sonra ya itirazı haklı görüp ihtiyati tedbir kararını değiştirir ya da itirazı haksız görüp reddeder. Mahkemenin itiraz üzerine verdiği kararlara karşı maddeye göre kanun yoluna başvurulabilir (HMK m. 395/5). Burada kanun yolundan anlaşılması gereken, ihtiyati tedbir kararı veren mahkemeye göre bir üst mahkemeye başvurdur. Eğer kararı ilk derece mahkemesi vermişse bu durumda istinaf kanun yoluna, eğer ihtiyati tedbir kararını bölge adliye mahkemesi vermişse bu durumda temyiz kanun yoluna başvurulacaktır. Kanun ihtiyati tedbir talebinin reddi halinde istinaf yoluna başvurmayı, kararın dava açılmadan önce veya sonra verilmiş olması açısından bir ayrıma tâbi tutmamıştır.⁴²

Mahkemenin itiraz üzerine verdiği kararın istinaf kanun yoluna götürülebilmesi için genel kurallardaki miktar ve değer esasının ihtiyati tedbirde de geçerli olup olmayacağına ilişkin kanunda açık bir düzenleme yer almamaktadır. Bir görüşe göre, ihtiyati tedbir açısından miktar ve değer esasının uygulanmaması gerekmektedir. Çünkü, ihtiyati tedbir esas hakkında bir karar değildir. Bu görüşe göre, ihtiyati tedbir kararı, hukuki korumayı amaçlayan, geçici süreliğine verilen bir karardır ve konusunun para ile ölçülebildiği söylenemez. Bu nedenle değer ve miktarına bakılmaksızın ihtiyati tedbir itirazına karşı verilen kararın istinaf başvurusunun konusu olabileceği savunulmaktadır.⁴³ Bize göre, ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz taleplerinin reddi ve bu taleplerin kabulü hâlinde, itiraz üzerine verilecek kararlara karşı istinaf yoluna başvurulmasında da, dava konusunu malvarlığı hakları oluşturuyor ise, parasal sınır dikkate alınmalıdır. Şöyle ki, bir uyumsuzlukta kesin hukuki koruma kararına karşı, kanunda öngörülen pa-

⁴¹ Kuru, s. 508; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 633; Ulukapı, s. 517; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, s. 571; Öztekin-Geçici Hukuki Koruma, s. 445; Karlı, s. 682.

⁴² Arslan/Yılmaz/Ayvaz, s. 567-571; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 616-641; Akkaya, s. 111-114; Öztekin-Geçici Hukuki Koruma, s. 431-445; Bozkurt- İş Mahkemeleri, s. 194-195; Ulukapı, s. 510-519; Karlı, s. 752-761.

⁴³ Çiftçi, s. 96-97.

rasal sınırın altında olması sebebiyle kanun yoluna başvurulamıyorsa; aynı uyumsuzluğa ilişkin olarak verilen geçici hukuki koruma kararına karşı da istinaf yoluna başvurulamayacağına kabulü gerekir. Zira, parasal sınırın altında kalan nihaî kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurmakta hukuki yarar yoksa; malvarlığı haklarına ilişkin konularda verilen ve parasal sınırın altında kalan geçici hukuki himaye kararları bakımından da evleviyetle istinaf başvurusu yapmakta hukuki yarar bulunmamaktadır. Buna karşın, şahıs varlığı haklarını ilgilendiren ihtiyati tedbir kararları bakımından, uyumsuzluk konusu para olmadığı ve para ile ölçülemediği için, istinaf kanun yolu açıktır.

Bir diğer geçici hukuki himaye kararı da ihtiyati hacizdir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 257 ilâ 268'inci maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bu kanunun 258'inci maddesinde ihtiyatî haciz talebinin reddi halinde alacaklının; 265'inci maddesinde ise, ihtiyati haciz kararına karşı itiraz edilmesi halinde, mahkemenin itiraz sonucunda verdiği karara karşı karar aleyhine olan tarafın, istinaf kanun yoluna başvurabileceği hüküm altına alınmıştır. Bölge adliye mahkemesi hak kaybı meydana gelmemesi için bu başvuruyu öncelikli işlerden sayacak ve hemen incelenecektir. Bu düzenleme kanun yolu olarak sadece istinafa imkân tanımaktadır⁴⁴ (İİK m. 265/3). Yani ilk derece mahkemesine ihtiyati haciz için itiraz edildiğinde, mahkemenin itiraza karşı verdiği karar için kanun yolu olarak sadece istinaf kanun yoluna başvurulabilecektir.⁴⁵

İş yargısı bağlamında, özellikle, iş kazalarına ilişkin davalarda uygulanan, Türk Borçlar Kanunu'nun 76'ncı maddesinde düzenlenen geçici ödemelere ilişkin kararlar, ihtiyati tedbir kararı niteliği taşımaktadır.⁴⁶ Bu kararlara karşı istinaf kanun yolunun işleyip işlemeyeceği uygulamada tartışmalara konu olacaktır. Sendikalar ve Toplu İş Söz-

⁴⁴ İhtiyati haczin konusu malvarlığı haklarına ilişkin olduğu için, ihtiyati haciz kararlarına ilişkin olarak yapılacak istinaf başvurularında her zaman için parasal sınırı aşmış olmadığına dikkate alınmalıdır.

⁴⁵ Akkaya, s. 113; Bozkurt- İş Mahkemeleri, s. 194.

⁴⁶ "Dava, iş kazası nedeniyle maddi ve manevi tazminat istemine ilişkin olup, iş kazası sonucu yaralananın malul kalması ile ekonomik açıdan kötü duruma düşen aile fertlerinin temel ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için Borçlar Kanununun 76. maddesi uyarınca geçici ödeme yapılmasına karar verilmesi talep edilmiştir. Geçici ödeme ihtiyati tedbir niteliğindedir. Bu nedenle tedbir kararına itiraz üzerine mahkemece ilgililerin davet edilip dinlenmesi, şayet taraflar gelmezse dosya üzerinden karar verilmesi gerekir." 21. HD., E. 2013/15667, K. 2013/20940, T. 18.11.2013 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

leşmesi Kanunu'nun 71'inci maddesinde düzenlenen tespit davasında grev veya lokavtın tedbir yolu ile durdurulması iş yargısı bağlamında karşımıza çıkabilecek başka bir ihtiyati tedbir kararı örneğidir.

Doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre; iş yargılaması açısından, işe iade davası, yargılama süresinin uzun olması ve bu sürede işçinin işyerinde çalıştırılmıyor olması sebebiyle, işçi açısından hak kayıplarına yol açmaktadır.⁴⁷ İşçinin bu hak kaybından etkilenmemesi için mahkeme, ihtiyati tedbir kararı vererek yargılama süresince işçinin işyerinde çalışmasını sağlayabilecektir.⁴⁸ Bu durumda verilen ihtiyati tedbir kararı, davanın açılmasından hükmün kesinleşmesine kadar geçen süre için geçerli olacaktır. Tedbir kararı geçici olduğu için uyuşmazlığın çözümünde esasa ilişkin bir etkisi olmayacak⁴⁹, sadece işçinin yargılama süresince haklarını koruyacaktır. İşçinin işyerinde çalıştırılmasına ilişkin ihtiyati tedbir kararının verilmesi için yaklaşık ispat yeterlidir. Yani işçinin iş güvencesi kapsamında olduğunu, feshin yazılı olarak yapılmadığını, fesih sebebinin açık ve kesin şekilde bildirilmediğini ispat etmesi yeterlidir.⁵⁰ Bu görüşe karşılık olarak ileri sürülen diğer görüşe göre ise, mahkemenin işe iade şeklinde verdiği ihtiyati tedbir kararı, davanın esasına ilişkin bir karar olduğu için Hukuk Muhakemeleri Kanunu 397'nci ve İş Kanunu 21'inci maddelerine aykırılık söz konusu olur.⁵¹ İhtiyati tedbirin amacı istendiği esnada mevcut olan bir hakkın veya menfaatin daha sonra kaybolma ihtimaline karşı korunmasıdır. Kanundaki düzenlemeye göre davanın kabulü halinde bile işverenin işçiyi çalıştırma yükümlülüğü bulunmamaktadır. İşveren eğer işçiyi çalıştırmayacaksa ilgili tazminatları ödeyerek işçinin işe başlama başvurusunu reddedebilecekken henüz dava açılmadan veya henüz karar verilmemişken işçiyi işe başlatmasını zorunlu tutmak mümkün olmamalıdır.⁵²

İş Mahkemeleri Kanunu'nda, ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz taleplerinin reddi ve bu taleplerin kabulü halinde, itiraz üzerine verilecek

⁴⁷ Mollamahmutoğlu/Astarlı/Baysal, s. 1036.

⁴⁸ Özbek Mustafa, "İşe İade Davasında Davacı İşçinin Tedbiren İşe İadesi" Çalışma ve Toplum, 2012; 35(4), s. 30.

⁴⁹ Özbek-İşe İade, s. 31.

⁵⁰ Akyiğit Ercan, İş Güvencesi, Ankara 2007, s. 313-314; Mollamahmutoğlu/Astarlı/Baysal, s. 1036; Özbek-İşe İade, s. 34.

⁵¹ Özcan, s. 410.

⁵² Özcan, s. 410.

kararlara karşı istinafa gidilebileceği hususunda bir düzenleme yer almamaktadır. Kanun, istinafin konusunu iş mahkemelerinin nihaî kararları ile sınırlamıştır. Ancak, İş Mahkemeleri Kanunu Tasarı Taslağının ilgili hükmünde, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun kanun yollarına ilişkin hükümlerinin iş mahkemelerince verilen kararlar hakkında da uygulanması kabul edildiği için, Tasarının kanunlaşması halinde, iş mahkemelerinin ihtiyati tedbir ve ihtiyati hacze ilişkin kararlarına karşı istinaf başvurusu yapılabilecektir.

5. İSTİNAF BAŞVURUSUNUN SÜRESİ

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda istinaf yoluna başvuru süresi, iki hafta olarak düzenlenmiştir (HMK m. 345/1). Başvuru süresinin, ilamın usulen taraflardan her birine tebliğiyle işlemeye başlayacağı esası benimsenmiştir. Ancak, istinaf yoluna başvuru süresi ile ilgili özel kanunlarda farklı hükümlerin öngörülebileceği belirtilmiştir.

İstinafa başvuru süresi, kesin süre niteliği taşır. Zira, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 94'üncü maddesi uyarınca, Kanun'un tayin ettiği süreler kesindir. Kesin süre içinde yapılması gereken işlemi, süresi içinde yapmayan tarafın, o işlemi yapma hakkı ortadan kalkar (HMK m. 94/3). İstinaf süresine uyulmaması halinde başvuru hakkı düşer ve ilk derece mahkemesinin kararı şekli anlamda kesinleşir.

İstinaf başvurusunun süresi içinde yapılmamış olması halinde, istinaf dilekçesini alan ilk derece mahkemesi istinaf dilekçesinin reddine karar verecektir. İstinaf dilekçesinin reddi kararına karşı da tebliğden itibaren bir hafta içinde istinafa başvurulabilir (HMK m. 346). Çünkü, bu karar davanın esasını oluşturan hükümden bağımsız bir mahkeme kararıdır.⁵³

İstinafa başvuru süresinin kaçırılmış olması veya başvuru hakkının olmaması halinde, başvuru ilk derece mahkemesi tarafından reddedilecektir. Bu durumda olan taraf, katılma yolu ile istinafa başvurabilecektir. Katılma yolu ile başvurunun süresi asıl istinaf dilekçesinin, katılma yoluyla istinafa başvurmak isteyen tarafa tebliğ tarihinden itibaren iki haftadır (HMK m. 348). Buradaki iki haftalık süre her mah-

⁵³ Çiftçi, s. 131; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, s. 591; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 524; Akkaya, Konuralp, s. 250; Ulukapı, s. 470; Karslı, s. 790.

keme için aynıdır. İş yargısında da katılma yoluyla istinafa başvuruyu engelleyen bir hüküm bulunmamaktadır.⁵⁴

İş mahkemelerinin kararlarına karşı istinaf kanun yoluna başvuru süresi, İş Mahkemeleri Kanunu'nun 8'inci maddesinde sekiz gün olarak belirlenmiştir. İş Mahkemeleri Kanunu özel kanun niteliğinde olduğu için, genel kanun niteliğindeki Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükmü değil, süreyi sekiz gün olarak düzenleyen İş Mahkemeleri Kanunu hükmü uygulanacaktır.

İş Mahkemeleri Kanunu'nun 8'inci maddesine göre, sekiz günlük istinafa başvuru süresi, karar yüze karşı verilmişse, nihaî kararın taraflara tefhimi tarihinden itibaren başlar. Eğer taraflar tefhim anında hazır bulunmuyorlarsa, kararın kendilerine tebliğinden itibaren sekiz gün içinde istinaf yoluna başvurmalarıdır.⁵⁵

Anılan hükmün gerekçesinde, "iş davalarının niteliği gereği acele işlerden sayıldığından Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısından farklı olarak kanun yoluna başvuru süresinin sekiz gün" olarak tespit edildiği belirtilmiştir.⁵⁶ İş Mahkemeleri Kanunu Tasarı Taslağı'nda ise, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun kanun yollarına ilişkin hükümlerine atıf yapıldığı için, Tasarı'nın kanunlaşması halinde iş mahkemesi kararlarına karşı istinafa başvuru süresinde, diğer hukuk mahkemeliklerine nazaran herhangi bir farklılık olmayacaktır. Buna göre, iş yargısındaki sekiz günlük istinafa başvuru süresi, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ilgili maddesindeki gibi iki hafta olarak değişecektir. Tasarıda yapılan atıf nedeniyle, tasarının bu şekliyle kanunlaşması halinde, iş mahkemesi kararları için de artık tefhim değil; tebliğ tarihinden itibaren süre işlemeye başlayacaktır.

⁵⁴ İş yargısında katılma yoluyla temyize ilişkin olarak ayrıntılı bilgi için bkz. Deliduman Seyithan, "İş Mahkemesi Kararlarının Katılma Yoluyla Temyizi Mümkün Müdür?", Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, 1-2, (2003), s. 369-376; Özbek Mustafa, "İş Mahkemelerinde Yürütülen Yargılamalarda Katılma Yoluyla Temyiz", (Bilgi Toplumunda Hukuk, Ünal Tekinalp'e Armağan, C. II, İstanbul 2003, s. 939-962.

⁵⁵ Mollamahmutoğlu/Astarlı/Baysal, s. 173-175; Süzek, s. 122; Günay, s. 111; Bozkurt-İş Yargılaması, s. 591.

⁵⁶ İş Mahkemeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/522) (<https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/Tutanak/TBMM/d22/c076/tbmm22076065ss0802.pdf>) (30.05.2016).

Tasarı Taslağının ilgili hükmünün gerekçesi şu şekildedir: “Uygulamada, iş mahkemeleri tarafından verilen kararlar aleyhine kanun yoluna başvurulması durumunda sürenin tefhimden veya tebliğden başlaması konusunda tereddütler söz konusudur. Ayrıca 5521 sayılı Kanunun öngördüğü temyiz süresi, 6100 sayılı Kanunun diğer hukuk mahkemeleri için öngördüğü temyiz süresinden farklı ve daha kısadır. Düzenlemeyle, bir yandan temyiz süresi diğer hukuk mahkemeleriyle eşitlenmekte, diğer yandan sürenin tebliğden itibaren başlaması tercihi açık bir şekilde yapılarak, bu konudaki tereddütlerin giderilmesi amaçlanmaktadır”.⁵⁷

İstinaf süresinin uzunluğuna ilişkin olarak, iki menfaatin çatıştığı söylenebilir: İşçinin uyuşmazlığın kısa sürede kesin hükümle çözümlenmesindeki menfaati ile etkili bir şekilde çözümlenmesi arasındaki menfaati. İş uyuşmazlıklarının bir an evvel kesin hükümle sonuçlanıp, işçinin hukuki durumunun belirlenmesinde fayda vardır. Dolayısıyla, iş yargısında sürelerin daha kısa olmasının, işçi lehine yorum ilkesine uygun olduğu söylenebilir.

Diğer taraftan, sürelerin kısa olması, tarafların etkin hukuki koruma ihtiyacının karşılanmasını engelleyebilmektedir. Zira, istinaf dilekçesinin bir dava dilekçesi gibi, somutlaştırma ilkesine uygun bir şekilde hazırlanması gerektiğinden, üzerinde düşünülerek yazılmasında fayda vardır. Etkin hukuki korumanın sağlanması için, istinaf dilekçesinin ayrıntılı bir şekilde yazılması bağlamında⁵⁸ da, yeterli bir başvuru süresinin bulunması gerekmektedir. İş Mahkemeleri Kanunu’nda istinafa başvuru süresinin Hukuk Muhakemeleri Kanunu’ndan farklı olarak sekiz gün biçiminde düzenlenmesi, işçi lehine yorum ilkesiyle çatışabilir. Bu bağlamda, Tasarı’nın istinaf süresini iki haftaya çıkaran hükmü, işçi lehine olabilecektir. Kanun koyucunun Tasarıyı bu haliyle kanunlaştırması halinde, etkin hukuki korumayı baz alan menfaati daha üstün tuttuğu söylenilebilir.

⁵⁷ İş Mahkemeleri Kanunu Tasarısı Taslağı 8. Madde Gerekçesi (<http://www.kgm.adalet.gov.tr/Duyurular/%C4%B0MK%20Tas.pdf>) (25.05.2016).

⁵⁸ Almanya’da ilk derece iş mahkemesi kararlarına karşı istinaf incelemesi, Eyalet İş Mahkemesi (*Landesarbeitsgericht*) tarafından yapılır. İstinafın taraflarının Eyalet İş Mahkemesi önünde, bir avukat veya kanunen yetkili kılınmış bir temsilci tarafından temsili zorunludur (§ 11 Abs 4 ArbGG). Steinert Karl-Friedrich /Theede Kai-Uwe/Knop Jens, Zivilprozess, 9. Auflage 2011, Rn. 202. Bize göre, Alman hukukundaki bu zorunluluğun temelinde, istinaf dilekçesinin istinaf sebebi açıkça belirtilerek ve temyiz dilekçesine göre ayrıntılı bir şekilde yazılması gereği vardır.

İstinafa başvuru süresinin iki hafta olması gerektiği bağlamında ileri sürülebilecek diğer gerekçe, istinafa cevap süresidir. Şöyle ki; İş Mahkemeleri Kanunu'nda cevap süresi ayrıca düzenlenmediğinden, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'daki cevap süresinin uygulanması gerekmektedir. Buna göre, karşı taraf, istinaf dilekçesinin kendisine tebliğinden itibaren iki hafta içerisinde, istinaf dilekçesine cevap verebilecektir. İstinaf edenin, istinafa başvurusu süresi; yüzüne karşı karar verilmişse, kararın tefhimi; yokluğunda karar verilmiş ise, kararın tebliği tarihinden itibaren sadece sekiz gündür. Buna karşılık, karşı tarafın, istinaf dilekçesinin kendisine tebliğinden itibaren cevap vermek için iki haftalık süresi bulunmaktadır. Bu durum, açıkça usul hukukunda temel bir yargılama ilkesi olan silahların eşitliği ilkesine⁵⁹ aykırılık teşkil etmektedir. Tasarıda, istinaf süresi ile istinafa cevap dilekçesini verme süresi tebliğden itibaren iki hafta olarak öngörüldüğünden, mevcut eşitsizlik bertaraf edilmiş olacaktır.

İstinafa başvuru süresinin elde olmayan nedenlerle kaçırılmış olması durumunda, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 95 ve devamı maddeleri çerçevesinde eski hale getirme talebinde bulunulabilmesi mümkündür.

6. İSTİNAF SEBEPLERİ

Kural olarak, istinaf yoluna başvurulacak kararlar hakkında ilk derece mahkemesinin, olaylara, delillere ve hukuki sebeplere ilişkin değerlendirmelerinin eksik veya yanlış olduğu düşüncesi bulunmaktadır.⁶⁰ Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda istinaf sebepleri tek tek ve açıkça sayılmış değildir. Ancak, bölge adliye mahkemesinin, istinaf dilekçesinde gösterilen sebeplerle sınırlı olarak inceleme yapacağı açıktır (HMK m. 355). Yazım hatası, hesap hatası gibi yeniden yargılama ve değerlendirme yapılmadan düzeltilebilecek hatalar için istinafa başvurulamayacaktır. Yine yargılamayı etkilemeyen, hukuki yararın bulunmadığı durumlarda da istinaf başvurusu yapılamayacaktır.⁶¹

⁵⁹ Yeşilova Bilgehan, Yargılama Diyalektiği ve Silahların Eşitliği, *TBB. Dergisi*, 2009, Sa. 86, s. 47-101.

⁶⁰ Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 523; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, s. 590 Karşılı, s. 729; Ulukapı, s. 469.

⁶¹ Arslan/Yılmaz/Ayvaz, s. 590; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 522; Akkaya, s. 179; Çiftçi, s. 303; Yılmaz, s. 57; Özekes, s. 60-61; Ulukapı, s. 469; Karşılı, s. 811-813.

İstinaf sebeplerinin dilekçede açıkça belirtilmesi gereği, istinaf yargılamasının belirtilen noktalara odaklanmasını ve daha hızlı sona ermesini sağlamak amacıyla düzenlenmiştir. Bu husustaki madde gerekçesinde, istinaf kanun yoluna başvuru ile nihaî kararın yeniden incelemesinin amaçlandığının altı çizilmiştir.⁶² İstinaf sebeplerinin açıkça gösterilmemesi halinde, bölge adliye mahkemesi, ilk derece mahkemesi gibi dosyanın baştan sona her aşamasını inceleyecek ve üst derece mahkemesi olmasının bir özelliği kalmayacaktır. İstinaf yargılaması, ilk derece yargılamasından farklı olmayacak ve zaman kaybı meydana gelecektir. Bölge adliye mahkemesini ilk derece mahkemesinden ayıran noktalardan biri daha tecrübeli hâkimlerden oluşması ve daha kısa sürede hüküm verebilecek olmasıdır.⁶³ Bunu sağlamak için ise istinaf sebeplerinin tek tek gösterilmesi gerekmektedir.

İstinaf sebeplerini usul kurallarına aykırılık ve maddî hukuk kurallarına aykırılık olarak iki grupta toplamak mümkündür. Usul kurallarına aykırılık halinde, yapılan yargılamanın kanuna aykırı olup olmadığı denetlenmektedir. Usule aykırılık mahkemenin verdiği hükme her zaman yansımayaabilir. Yargılama sonucunda, usule aykırılığın verilen hükme ne derece etkili olduğunun araştırılması da her zaman mümkün olmayabilir. Bu nedenle kanun koyucu usule aykırı bazı mutlak sebepler belirlemiştir. Bu sebepler, Hukuk Muhakemeleri Kanunu 353'üncü maddesinde sıralanmıştır. Bu maddeye göre, davaya bakması yasak olan bir hâkim tarafından yargılamanın yapılması, haklı ret talebine rağmen reddedilen hâkimin yargılamayı yürütmesi, mahkemenin görevli ve yetkili olmasına rağmen görevsizlik veya yetkisizlik kararı vermiş olması, ya da tam tersi görevsiz ve yetkisiz olmasına rağmen davaya bakması, dava şartlarına aykırılık bulunması, taraflarca gösterilen delillerin toplanmaması veya deliller değerlendirilmeden karar verilmesi halinde bölge adliye mahkemesi dosyanın esasına girmeden dosyanın tekrar ilk derece mahkemesince değerlendirilmesi için buraya gönderilmesine karar verir. Bunlar yargılamanın doğru işlemesi açısından ağır hatalardır ve mahkemenin kararını

⁶² Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı Madde Gerekçeleri, s. 177. <http://www.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0574.pdf> (31.05.2016)

⁶³ Karlı, s. 729; Pekcanitez/Atalay/Özkes, s. 523; Ulukapı, s. 469; Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, s. 590; Tanrıver, s2013.

etkilediğine kesin gözle bakılabilecek niteliktedirler.⁶⁴ Bu nedenle, bu sebeplere aykırılık mutlak istinaf sebebi olarak ileri sürülebilecektir.

İstinaf sebepleri kanunda sayılan yukarıdaki hususlarla sınırlı değildir. Kararı etkilediği düşünülen tüm usul kurallarına aykırılık halleri istinaf sebebi olarak gösterilebilecektir. Mahkemece usule aykırı olarak davanın veya karşı davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi, usule aykırı olarak davaların birleştirilmesine veya ayrılmasına karar verilmesi, usule aykırı olarak merci tayinine karar verilmiş olması da mahkemenin verdiği hükme etki edebilecek nitelikte olduğu için, bunlar da istinaf sebebi olarak ileri sürülebilecektir.⁶⁵

Esasa ilişkin istinaf sebepleri ise, hukuki sorunun çözümünde ortaya çıkan hatalardan kaynaklanan sebeplerdir.⁶⁶ Kararın yanlış veya eksik olmasına neden olan her durum maddî hukuk kurallarına aykırılık teşkil eder. Ancak, maddî hukuk kurallarına aykırılık kanunda açıkça istinaf sebebi olarak düzenlenmemiştir. Bu bağlamda, maddî hukuk kurallarına aykırılık istinaf açısından, kararın esasının yanlış veya eksik olduğu her durum için kullanılan bir kavramdır.⁶⁷ Maddî hukuk kurallarına aykırılık, kuralın hiç uygulanmaması veya yanlış uygulanması şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Maddî hukuka ilişkin incelemeye geçilebilmesi için usule ilişkin incelemenin bitirilmiş ve usule aykırılık bulunmamış olması gerekmektedir.⁶⁸

Maddî hukuk kurallarına aykırılık çeşitli şekillerde oluşabilir. Örneğin, somut olayın yanlış nitelenmesi ve bu nedenle yanlış kuralların uygulanması bir aykırılıktır. Yorum gerektiren bir durumun yanlış yorumlanması, yanlış anlamlandırılmasına; bu durum yorum hatasına, yorum hatası da kuralın yanlış uygulanmasına neden olmaktadır.⁶⁹ Örnek olarak; belirsiz süreli iş sözleşmesinin, belirli süreli iş sözleşmesi biçiminde nitelendirilerek, iş sözleşmesinin feshine ilişkin hükümlerin yanlış uygulanması durumunda maddî hukuk kurallarına aykırılık söz konusu olacaktır. Hukuk kurallarının hiç uygulanmaması da maddî hukuk kurallarına aykırılık teşkil eder. Bu durumda, hukuk

⁶⁴ Alangoya/Yıldırım/Deren- Yıldırım, s. 523; Karşlı, s. 729.

⁶⁵ Akkaya, s. 190-198; Çiftçi, s. 307 vd.

⁶⁶ Karşlı, s. 730.

⁶⁷ Karşlı, s. 730.

⁶⁸ Çiftçi, s. 561-563; Akkaya, s. 204-214; Yılmaz, s. 76-77; Akil, s. 354-355.

⁶⁹ Akkaya, s. 205; Akil, s. 355; Çiftçi, s. 562.

kuralının tespitinde hata bulunmaktadır. Hukuk kuralının hatalı tespit edilmesi halinde de yanlış bir çözüm yoluna ulaşılmış olacaktır ve bu halde de maddî hukuk kurallarına aykırılık gündeme gelecektir.⁷⁰ Yine verilen örneğe benzer şekilde, belirsiz süreli iş sözleşmesi tespitinin doğru yapıldığı, ancak hukuk kurallarının yanlış tespit edilmesi sonucu belirli süreli iş sözleşmesinin feshine ilişkin hukuk kurallarının uygulandığı durumlarda da maddî hukuk kurallarına aykırılık söz konusu olur.

İstinaf başvurusunun sebeplerinin gösterilmesinin yanında gerekçelerinin de belirtilmesi gerekmektedir (HMK m. 342/2-e). Yargılamanın hızlanması ve kanun yolunun amacına ulaşabilmesi için istinaf gerekçelerinin de dilekçede belirtilmesi gerekmektedir. Böylelikle mahkeme belirtilen sebeplere ve bu sebeplerin gerekçelerine ilişkin doğrudan bir inceleme yapmakta ve üst derece yargılaması daha kısa sürede tamamlanmaktadır. Ancak, hâkim kamu düzenine ilişkin hususlarda bu gerekçelerle bağlı değildir (HMK m.355). Yani gerek görmesi halinde, hâkim, kamu düzenine ilişkin hususlarda, dilekçede belirtilen sebep ve gerekçelerin dışına çıkarak bir inceleme yapabilir.

7. İSTİNAF BAŞVURUSU

İstinaf kanun yoluna başvuru, dilekçe ile yapılmaktadır (HMK m. 342/1). İstinaf dilekçesi, kararı veren iş mahkemesine veya başka bir yer mahkemesine verilebilir.⁷¹ İstinaf dilekçesi hangi mahkemeye verilmişse, o mahkemece bölge adliye mahkemesi başvuru defterine kaydedilir (HMK m. 342/1). Başvuru defterine kayıt tarihinde, istinaf başvurusu yapılmış sayılır (HMK m. 118). Ancak, bu kural Yargıtay'ın, 06.02.1984 tarihli ve 07/03 sayılı kararı ile birlikte değerlendirilmelidir. Buna göre, harca tâbi olmayan davalarda deftere kayıt tarihinde, harca tâbi davalarda ise harcın ödendiği tarihte başvuru yapılmış sayılacaktır.⁷² İstinaf dilekçesine, karşı tarafın sayısı kadar

⁷⁰ Akkaya, s. 205-206; Akil, s. 364-368; Çiftçi, s. 561-563.

⁷¹ Kararı veren mahkemeden başka bir mahkemeye verilmiş olan istinaf dilekçesi, bölge adliye mahkemesi başvuru defterine kaydı yapıldıktan sonra, kararı veren mahkemeye örnekleriyle birlikte gönderilir. Bu durum derhâl mahkemesine bildirilir. Dosya, kararı veren mahkemece, istinaf dilekçesinde gösterilen daire ile bağlı kalınmaksızın, ilgili bölge adliye mahkemesine gönderilir (HMK m. 343).

⁷² Yılmaz, s. 59; Akkaya, s. 170-171; Çiftçi, s. 285-286; Arslan/Yılmaz/Ayvaz, s. 593;

örnek eklenmelidir (HMK m. 342/1). Başvuruda verilen dilekçenin bir örneği mahkeme dosyasında bırakılmak üzere karşı tarafa/tafalarla ilk derece mahkemesi tarafından tebliğ edilecektir. Karşı tarafın istinaf dilekçesine cevap vermesi için tebellüğ tarihinden itibaren iki haftalık süresi bulunmaktadır. Cevap dilekçesi de istinafa başvuru dilekçesi gibi kararı veren ilk derece mahkemesine gönderilebileceği gibi başka yer mahkemesine de gönderilebilecektir. Cevap süresi olan iki haftanın dolmasından sonra tüm belge ve dilekçelerle birlikte dosya ilk derece mahkemesinden yetkili bölge adliye mahkemesine gönderilecektir.⁷³

Hukuk Muhakemeleri Kanunu 342'nci maddesinde, istinafa başvuru dilekçesinde bulunması gereken hususlar düzenlenmiştir. Tarafların sıfatları, adı, soyadı, Türkiye Cumhuriyeti kimlik numaraları; kanuni temsilci veya vekillerinin adı, soyadı, adresi; kararı veren mahkemenin bilgileri; kararın başvuran tarafa tebliğ edildiği tarih; kararın özeti; başvuru sebepleri ve gerekçesi; talebi; imzaları dilekçede bulunması gereken hususlardır.

İstinaf dilekçesi, başvuranın kimliği ve imzasıyla, başvuru kararı yeteri kadar belli edecek kayıtları taşıması durumunda, diğer hususlar bulunmasa bile, dilekçenin reddine karar verilmeyip; Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 355'inci maddesi çerçevesinde gerekli inceleme yapılır. Bu düzenlemenin amacı, istinaf dilekçesindeki bir usul eksikliği sebebiyle hak kaybını önlenmektir.⁷⁴

İstinaf sebeplerinin başvuru dilekçesinde açıkça gösterilmemesi, istinaf dilekçesinin reddi nedeni değildir. Ancak, istinaf dilekçesi başvuru sebeplerinin ve gerekçesinin belirtilmesi gerekmektedir. Zira, istinaf yargılamasında dilekçede belirtilen hususlarla sınırlı olarak inceleme yapılmaktadır. Bu sınırlama bağlamında, kamu düzenine ilişkin hususlar istisna teşkil eder. Bölge adliye mahkemesi, dilekçede belirtilmese bile, kamu düzenine ilişkin hususları kendiliğinden dikkate alarak istinaf incelemesini gerçekleştirir. Bu bağlamda, istinaf di-

Ulukapı, s. 469-473.

⁷³ Çiftçi, s. 286; Akkaya, s. 171-172; Yılmaz, s. 60-61.

⁷⁴ Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı Madde Gerekçeleri, s. 177. <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0574.pdf> (31.05.2016).

lekçesinde hiç bir sebep ve gerekçe gösterilmemiş ve yapılan incelemede kamu düzenine aykırılık da tespit edilmemişse, istinaf başvurusu reddedilecektir.⁷⁵

Bölge adliye mahkemesi ile ilgili yetki sözleşmesi yapılması mümkün değildir (HMK m. 357/2). Bölge adliye mahkemelerinin yargı çevrelerinin belirlenmesine, değiştirilmesine veya bu mahkemelerin kaldırılmasına Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca karar verilir⁷⁶ (5235 sayılı Kanun m. 25). Bu çerçevede, ilk derece mahkemesinin bulunduğu il, hangi bölge adliye mahkemesinin yetki çevresine dahil ise, o bölge adliye mahkemesi istinaf yargılamasında kesin yetkili olacaktır.⁷⁷

8. İSTİNAF İNCELEMESİ

İstinaf mahkemelerinde, sonuca daha hızlı ulaşmak ve yargılamayı daha sağlıklı sürdürmek için iki aşamalı inceleme yapılmaktadır. İncelemenin ilk aşaması ön inceleme ikinci aşaması ise esasın incelemesidir.

⁷⁵ Çiftçi, s. 263; Konuralp, s. 251.

⁷⁶ Adalet Bakanlığının 26.02.2016 tarihli teklifi üzerine, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulunun 29.02.2016 tarihli ve 53 sayılı kararı ile Ankara, Antalya, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, İzmir ve Samsun Bölge Adliye Mahkemelerinin yargı çevreleri yeniden belirlenmiştir. Buna göre, Antalya Bölge Adliye Mahkemesi yargı çevresinin Afyonkarahisar, Antalya, Burdur, Denizli, Isparta, Mersin; Ankara Bölge Adliye Mahkemesi yargı çevresinin Ankara, Aksaray, Bartın, Bolu, Çankırı, Düzce, Eskişehir, Kırıkkale, Karaman, Karabük, Kastamonu, Kayseri, Kırşehir, Konya, Nevşehir, Niğde, Sivas, Yozgat, Zonguldak, Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi yargı çevresinin; Ağrı, Ardahan, Artvin, Bayburt, Bingöl, Bitlis, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Hakkâri, Iğdır, Kars, Muş, Tunceli, Van, Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi yargı çevresinin; Adana, Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Mardin, Osmaniye, Siirt, Şanlıurfa, Şırnak, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi yargı çevresinin; Bilecik, Bursa, Edirne, İstanbul, Kırklareli, Kocaeli, Sakarya, Tekirdağ, Yalova, İzmir Bölge Adliye Mahkemesi yargı çevresinin; Aydın, Balıkesir, Çanakkale, İzmir, Kütahya, Manisa, Muğla, Uşak, Samsun Bölge Adliye Mahkemesi yargı çevresinin; Amasya, Çorum, Giresun, Ordu, Rize, Samsun, Sinop, Tokat, Trabzon'un mülki hudutlarını kapsayacak şekilde yeniden belirlenmesine karar verilmiştir. (<http://www.hsyk.gov.tr/duyurular/2016/mart/EK-2-BAM-yargi-cevresi.pdf>) (31.05.2016).

⁷⁷ Yılmaz, s. 58; Akil, s. 198; Akkaya, s. 167; Çiftçi, s. 297; Konuralp, s. 249;

A. Ön İnceleme

Ön inceleme, bölge adliye mahkemesi tarafından dosya üzerinden yapılan bir incelemedir. Bu incelemede yargılamanın başka daire tarafından yapılması gerektiği, aleyhinde başvuru kararın bir kesin karar olduğu, başvuru süresinin kaçırıldığı, başvuru şartlarının yerine getirilmediği, dilekçede başvuru sebeplerinin gösterilmediği tespit edilirse esas incelemeye geçilmeden gerekli karar verilecektir⁷⁸ (HMK m. 352).

Ön incelemeyi, bölge adliye mahkemesi hukuk dairesi⁷⁹ gerçekleştirecektir. Ön incelemede, dosyanın esastan incelemesine geçmek için aranan şartları sağlayıp sağlamadığı tespit edilmektedir. Bu sayede ileride tespit edilmesi muhtemel eksiklikler ve yanlışlıklar erkenden tespit edilmekte ve bölge adliye mahkemelerinin iş yükü azaltılmaktadır. Bu bağlamda, ön inceleme usul ekonomisine hizmet eden önemli bir yargılama aşamasıdır. Bununla birlikte, ön inceleme sırasında tespit edilemeyen hukuka aykırılıklar, esas inceleme esnasında tespit edilirse, bölge adliye mahkemesinin istinaf başvurusunu o aşamada reddetme imkânı bulunmaktadır.⁸⁰

Aslında, istinaf başvurusunun süresinde yapılıp yapılmadığı; kararın kesin bir karar olup olmadığı ve harç ve giderlerin tam olarak yatırılıp yatırılmadığı hususlarının, ilk derece mahkemesi tarafından, istinaf dilekçesinin verilmesinden hemen sonra, ön incelemeden evvel gözetilmesi gerekir (HMK m. 346). Ancak, ilk derece mahkemesinin yaptığı incelemede, bu hususlardaki herhangi bir eksikliğin gözden kaçırılması durumunda, bölge adliye mahkemesi yapacağı ön inceleme ile eksikliği tespit edip gerekli kararı vermelidir.

İş mahkemesinin verdiği karara karşı başvuru süresinin kaçırılması veya kesin karara karşı istinaf başvurusu yapılması halinde, isti-

⁷⁸ Yılmaz, s. 64; Arslan/Yılmaz/Ayvaz, s. 595; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 528; Çiftçi, s. 568; Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukçuları Toplantısı II-III, Eskişehir 3-5 Ekim 2003.(Toplantı II-III) s. 36; Konuralp, s. 257; Karlı, s. 800.

⁷⁹ 5235 sayılı Kanun'un 35/1 maddesi uyarınca, bölge adliye mahkemelerinin başkanlar kurulları toplanarak, mahkemenin hukuk ve ceza dairelerinin numaralarını ve aralarındaki işbölümünü belirleyen kararlar almıştır. Buna göre örneğin Ankara Bölge Adliye Mahkemesi'nin 5,6,7,8,9,10 ve 11'inci Hukuk Dairelerinin ihtisas alanı iş ve sosyal güvenlik hukuku olarak belirlenmiştir. (<http://www.hsyk.gov.tr/duyurular/2016/Mayis/bamduyuru/ankarabam.pdf>) (31.05.2016).

⁸⁰ Akkaya, s. 241.

naf dilekçesi reddedilecektir. İstinaf harç ve giderlerinin eksik yatırılmış olması halinde, kararı veren iş mahkemesi başvuru yapan tarafa bir haftalık kesin süre verecek; eğer harç ve giderler bu kesin süre içerisinde tamamlanmazsa dilekçeyi reddedecektir. Eğer istinafa başvuru hakkından feragat edilmişse ve buna rağmen istinafa başvurulmuşsa bu durumda da iş mahkemesi başvuru dilekçesini reddedecektir.⁸¹

Bölge adliye mahkemesi hukuk dairesince dosya üzerinde yapılacak ön inceleme sonunda; incelemenin başka bir dairece yapılması gerektiğini tespit ederse, başvuruyu reddetmeyip, işbölümüne giren daireye gönderir. Bu konuda, daireler arasında bir uyumsuzluk çıkarsa, bölge adliye mahkemesi başkanlar kurulu, kesin bir karar vererek işbölümüne sahip daireyi belirler. Kararın kesin olduğu, başvurunun süresi içinde yapılmadığı, başvuru şartlarının yerine getirilmediği tespit edilirse, istinaf başvurusu reddedilir. Başvuru sebeplerinin veya gerekçesinin hiç gösterilmediği hallerde ise, dosya sadece kamu düzeyine ilişkin hususlar bakımından esastan incelenir. Eksiklik bulunmadığı anlaşılan dosya incelemeye alınır (HMK m. 352).

Ön inceleme aşamasının sonunda bir eksiklik tespit edilirse istinaf başvurusunun reddine karar verilecektir. Ancak kanunda bu ret kararına karşı hangi kanun yoluna başvurulacağından bahsedilmemiştir. Kural olarak bölge adliye mahkemesinin kararlarına karşı taraflar temyiz kanun yoluna başvurabildiği için bölge adliye mahkemesinin ret kararına karşı da temyiz kanun yoluna başvurulabilecektir. Ön inceleme aşamasının sonunda başvuruda bir eksiklik tespit edilmezse, bölge adliye mahkemesinin vereceği bir ara kararla inceleme aşamasına geçilecektir.⁸²

B. Esastan İnceleme

İstinaf başvurusuna ilişkin dosyada bir eksiklik veya bir yanlışlık bulunmaması halinde, bölge adliye mahkemesi hukuk dairesince esastan inceleme, heyetçe veya görevlendirilecek bir üye tarafından yapılabilir (HMK m. 354/1). Kanunda, incelemenin hangi hallerde heyetçe, hangi hallerde görevlendirilecek hâkim tarafından yapılabi-

⁸¹ Çiftçi, s. 572-581; Akkaya, s. 246-252.

⁸² Akkaya, s. 253; Çiftçi, s. 585.

leceği açıkça düzenlenmemiştir. “Davanın özelliğine göre” ifadesine yer verilmek suretiyle, bu hususun belirlenmesi, incelemeyi yapacak olan bölge adliye mahkemesi hukuk dairesinin takdirine bırakılmıştır. Kanun koyucu, bu konuda incelemeyi yapacak daireye yetki vermiş ve bu durumun uygulamanın ihtiyaçlarına göre değerlendirilmesini istemiştir. Bu düzenleme, istinaf incelemesinin usul ekonomisine uygun şekilde gerçekleştirilmesi açısından önem taşımaktadır. Özellikle, keşif gibi mahkeme binası dışında yapılacak işler bakımından, heyet olarak inceleme yerine, üyelerden birisinin görevlendirilmesi daha ucuz ve basittir.⁸³ Dosyanın bir üye tarafından incelenebilmesi için bu görevi daire başkanının vermesi yeterlidir. Dosyayı inceleyen üye inceleme sonunda bir rapor hazırlayarak mahkeme heyetine sunacak, karar yine heyetçe verilecektir.⁸⁴

Bölge adliye mahkemesi esastan incelemesini yaparken, yani tahkikat aşamasında, istinaf incelemesiyle ilgili özel hüküm bulunmayan hallerde, ilk derece mahkemesinde uygulanan yargılama usûlünü uygulayacaktır (HMK m. 360). Buna iş mahkemelerinde, kural olarak, basit yargılama usulü uygulandığı için, iş mahkemesi kararına karşı başvuru istinafta, bölge adliye mahkemesindeki tahkikat aşamasında basit yargılama usulü uygulanacaktır.⁸⁵ Ancak, tahkikat aşamasından önceki dilekçeler teatisi ve ön inceleme aşamalarında ve yine tahkikat aşamasında Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda öngörülen istinafa ilişkin özel usullerin uygulanması gerekir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 353’üncü maddesinde duruşma yapılmadan verilebilecek kararlar düzenlenmiştir. İncelemeyi yapacak üye veya heyet öncelikle bu maddede düzenlenen ihlallerin var olup olmadığını araştıracaktır. Eğer bu maddede belirtilen durumlardan biri mevcutsa inceleme sonunda oluşturulacak raporda bu ihlâl belirtilecektir. Ancak karar verilirken heyet bu raporla bağlı değildir. Yani varlığı ileri sürülen ihlâlin var olmadığına da karar verilebilecektir. Eğer maddede sayılan hukuka aykırılıkların dosyada var olmadığına kanaat getirilirse esastan incelemeye devam edilecektir. Bu

⁸³ Hukuk Muhakemesinde İstinaf El Kitabı, s. 48; Akkaya, s. 257; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s.600.

⁸⁴ Yılmaz, s. 65; Çiftçi, s. 588; Akkaya, s. 256; Ulukapı, s. 473; Karşı, s. 802; Arslan/Yılmaz/Ayvaz, s. 596; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 529; Akil, s. 319.

⁸⁵ Akkaya, s. 261.

aşamaya kadar yapılan inceleme, kanun gereği duruşmasız olarak yapılacaktır.⁸⁶

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 353'üncü maddesine göre, mahkeme kararının usul veya esas yönünden hukuka uygun olduğunun tespiti halinde, başvurunun esastan reddine karar verilir. Keza, ilgili hüküm uyarınca, yeniden yargılamaya ihtiyaç duyulmayacak şekilde kanunun olaya uygulanmasında hata yapılmış olması veya gerekçenin hatalı yazılmış olması halinde, yargılamada bulunan eksiklerin duruşma yapılmadan tamamlanmasından sonra esas hakkında karar verilebilecektir.⁸⁷

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 353'üncü maddesinde sayılan haller dışında, istinaf incelemesi duruşmalı yapılıdır (HMK m. 356). Ancak, mahkeme duruşma yapılıp yapılmayacağını, her somut olay için ayrı ayrı değerlendirecektir. Değerlendirmede, dilekçede belirtilen gerekçeler ve sebepler dikkate alınacaktır. Duruşma yapılabilmesi için istinafa başvuran tarafın dilekçesinde duruşma talep etmiş olması koşulu aranmamaktadır. Belirlenen duruşma günü ve saati taraflara tebliğ edilecektir. Tebligatta tarafların duruşmaya gelmemesi halinde yargılamaya yokluklarında devam edileceği ve yokluklarında karar verileceği bildirilecektir. Taraflar mazeretsiz olarak katılmadıkları duruşmada yapılan işlemlere itiraz edemezler. Yine tahkikatın tamamlanabilmesi için başvuruda bulunan tarafın belirlenen gideri yatırması gerektiği de bildirilecektir.⁸⁸ İstinafa başvuran taraf, kabul edilebilir bir mazerete dayanarak duruşmaya gelemeyeceğini bildirdiği takdirde, yeni bir duruşma günü tayin edilerek taraflara bildirilir. Ancak, mazeretsiz olarak duruşmalara katılmadığı veya tahkikatla ilgili giderler süresi içinde yatırılmadığı takdirde, dosyanın mevcut durumuna göre karar verilir. Bununla birlikte, öngörülen tahkikat yapılmaksızın karar verilmesine olanak bulunmayan hâllerde başvuru reddedilir (HMK m. 358).

Taraflarca dilekçede ileri sürülen sebepler, ilk derece mahkemesinin vakıa tespitlerinin hatalı veya eksik olduğunu göstermekte ise, bölge adliye mahkemesi ilk derece mahkemesinin vakıa tespitleri ile

⁸⁶ Çiftçi, s. 593-594; Akkaya, s. 261; Yılmaz, s. 66-67; Akil, s. 320-321.

⁸⁷ Çiftçi, s. 620; Yılmaz, s. 67; Akkaya, s. 305; Akil, s. 323-324.

⁸⁸ Akkaya, s. 309; Yılmaz, s. 68; Akil, s. 326.

bağlı olmayacaktır. Bu hatanın düzeltilmesi için bölge adliye mahkemesi bizzat bir inceleme yapacaktır. Bu amaçla, örneğin tanıklar yeniden dinlenebilecek, yeniden bilirkişi raporu alınabilecektir, keşif yapılabilecektir. Re'sen araştırma ilkesinin uygulanacağı dosyalarda, bu delilleri mahkeme zaten toplayabilecektir. Ancak, resen araştırma ilkesinin uygulanmayacağı dosyalarda bölge adliye mahkemesinin bunları araştırabilmesinin ilk şartı ilk derece yargılamasında bunların ileri sürülmüş olması, ikinci şartı ise istinaf dilekçesinde de bu delillerden bahsedilmiş olmasıdır. Aksi halde, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 357'nci maddesinde düzenlenen yeni delillere dayanılmaması kuralı ihlâl edilmiş olacaktır.⁸⁹ Buna göre, iş mahkemesinde usulüne uygun olarak gösterildiği hâlde incelenmeden reddedilen veya mücbir bir sebeple gösterilmesine olanak bulunmayan deliller, bölge adliye mahkemesince incelenebilir (HMK m. 357/3).

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 357'nci maddesinde, yeni vakıaların istinaf aşamasında ileri sürülemeyeceği de düzenlenmiştir. Yani ilk derece mahkemesinde ileri sürülmeyen vakıalar, resen dikkate alınması gerekenler hariç, istinaf dilekçesinde ve duruşmada ileri sürülemeyecektir. Keza, ilk derece yargılamasında taraflarca bilinen veya bilinmesi gereken, ancak ileri sürülmeyen iddia ve savunmalar, istinaf yargılamasında dermeyan edilemeyecektir. Dar anlamda istinafın benimsenmiş olmasından dolayı, ilk derece yargılaması sona erdikten sonra ortaya çıkan yeni vakıalar da istinaf yargılamasında ileri sürülemeyecektir. Çünkü ilk derece mahkemesi bu yeni vakıalar hakkında inceleme yapmamıştır. Dolayısıyla, ortada ilk derece mahkemesinin hatası veya ihmali bulunmamaktadır. Bu nedenle istinaf yargılamasında da incelenemeyecektir.⁹⁰

İstinaf başvuruları, bölge adliye mahkemesi tarafından, iki ay içinde karara bağlanır (İMİK m. 8/4). Kanun koyucunun öngördüğü iki aylık süre düzenleyici niteliktedir.⁹¹ Bölge adliye mahkemelerinin iki aylık süre içinde karar vermemesi halinde uygulanacak yaptırım, kanunda açık bir şekilde düzenlenmiş değildir. Bununla birlikte, makul sürede yargılanma hakkının temini bakımından, bölge adliye mahke-

⁸⁹ Akkaya, s. 285-286; Çiftçi, s. 624-626.

⁹⁰ Akkaya, s. 289; Çiftçi, s. 669; Akil, s. 308-309.

⁹¹ Tanrıver- Usûl, s. 433.

melerinin iki aylık süre içinde karar vermesi gerekir. Aksi halde; makul sürede yargılanma hakkının ihlâli ve bireysel başvuru neticesinde devletin tazminat ödemeye mahkûm edilmesi gibi olumsuz sonuçlar ortaya çıkabilir.

Son olarak Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 357'nci maddesinde istinaf yargılamasında yapılamayacak işlerden bahsedilmiştir. Maddeye göre bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerine karşı dava açmak, davaya müdahale talebinde bulunmak, davanın ıslahı, davaların birleştirilmesi, ilk derece mahkemesinde ileri sürülmeyen iddia ve savunmaların ileri sürülmesi, yeni delillere dayanmak; bölge adliye mahkemesi için yetki sözleşmesi yapılması istinaf yargılaması sırasında yapılamayacak işlemler olarak sayılmıştır. Bu işlemlerin istinaf aşamasında yapılmasının istinaf yargılamasına amacı itibariyle bir katkısı olmayacaktır.⁹²

9. İSTİNAF YARGILAMASI SONUNDA VERİLEBİLECEK KARARLAR

Bölge adliye mahkemesi duruşmalı olarak veya duruşmasız olarak yaptığı inceleme sonucu bir karar verecektir. İnceleme, üye hâkim tarafından yapılmış olsa dahi, karar, heyetçe Verilen karar metnine ilişkin Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 359'uncu maddeyi düzenlemiştir. Bu maddeye göre; kararı veren bölge adliye mahkemesi hukuk dairesi başkan, üyeler ve zabıt kâtibinin ad, soyadları, sicil numaraları; tarafların kimlikleri ve TC kimlik numaraları, varsa kanuni temsilcilerinin adı, soyadı ve adresi; tarafların iddia ve savunmaları; ilk derece mahkemesinin kararı; ileri sürülen istinaf sebepleri; delillerin tartışması; hüküm sonucu ve varsa kanun yolu ve süresi; kararın verildiği tarih, başkan ve üyeler ile zabıt kâtibinin imzaları; gerekçeli kararın yazıldığı tarih karar metninde yer almalıdır.

Bölge adliye mahkemesinin yaptığı inceleme sonunda üç farklı ihtimal gündeme gelmektedir. İhtimallerden birincisi; ilk derece mahkemesinin kararının usulen ve esasen doğru olduğu durumlarda, istinaf talebinin reddidir. Bu durum, ilk derece mahkemesi tarafından usulüne uygun yargılama yapıldığı, maddî hukukun doğru ve

⁹² Yılmaz, s. 69-70; Akkaya, s. 293.

eksiksiz uygulandığı, hükmün doğru kurulduğu anlamına gelmektedir. Dilekçede ileri sürülen istinaf sebeplerinin yokluğu ve ilk derece mahkemesinin kararının değiştirilmeden kabul edildiği durumlarda bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermelidir (HMK m. 353/1-b/1). Bu karar, hem istinaf iddialarının yanlış veya eksik olduğunu tespit eder hem de ilk derece mahkemesinin verdiği kararı onaylar niteliktedir. Bölge adliye mahkemesince verilen bu karar eğer temyiz edilebilen kararlardan değilse, hüküm, istinaf başvurusunun esastan reddi kararı ile kesinlik kazanacaktır.⁹³

İstinaf başvurusunun haksız olması ve başvurunun reddi halinde, dikkat edilmesi gereken bir husus da, istinaf başvurusunun kötüniyetle yapılmış olması ihtimalidir. İstinaf başvurusunun kötüniyetle yapıldığı anlaşılırsa, başvuru sahibi, bölge adliye mahkemesince, 329uncu madde hükümlerine göre⁹⁴ disiplin para cezasına çarptırılır (HMK m. 351). Hak arama özgürlüğü de, diğer hak ve özgürlükler gibi kötüye kullanılamaz. Hukuk devleti ilkesini benimsemiş bir hukuk sistemi, hak arayanların bu konudaki özgürlüklerini tam olarak teminat altına alırken, bu hakkın, kötüniyetli şekilde, kişiler üzerinde baskı aracı olarak kullanılmasına, yargılamayı uzatıcı işlemler yapılmasına ya da başka haksızlıklara yol açmasına izin vermemelidir. Bu sebeple yeni dönemde, bu konuda daha dikkatli olunması ve şartları oluştuğunda bu yaptırım hükmünün işletilmesi gereklidir.

İkinci ihtimalde; bölge adliye mahkemesi, ilk derece yargılamada eksiklik bulunmamakla beraber, kanunun olaya uygulanmasında hata edilip de yeniden yargılama yapılmasına ihtiyaç duyulmadığı takdirde veya kararın gerekçesinde hata edilmiş ise düzelterek yeniden esas hakkında karar verir (HMK m. 353/1-b/2). Özellikle, ilk derece mahkemesi kararının bazı maddî ya da hesap hatalarını içermeye

⁹³ Yılmaz, s. 70; Ulukapı, s. 477; Karlı, s. 813; Arslan/Yılmaz/Ayvaz, s. 600; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 534; Akil, s. 323; Çiftçi, s. 785,837; Akkaya, s. 312.

⁹⁴ Kötüniyetli davalı veya hiçbir hakkı olmadığı hâlde dava açan taraf, yargılama giderlerinden başka, diğer tarafın vekiliyle aralarında kararlaştırılan vekâlet ücretinin tamamı veya bir kısmını ödemeye mahkûm edilebilir. Vekâlet ücretinin miktarı hakkında uyuşmazlık çıkması veya mahkemece miktarının fahiş bulunması hâlinde, bu miktar doğrudan mahkemece takdir olunur. Kötüniyet sahibi davalı veya hiçbir hakkı olmadığı hâlde dava açan taraf, bundan başka beşyüz Türk Lirasından beşbin Türk Lirasına kadar disiplin para cezası ile mahkûm edilebilir. Bu hâllere vekil sebebiyet vermiş ise disiplin para cezası vekil hakkında uygulanır (HMK m. 329).

si durumunda, yeni bir yargılamaya ve kararın esasını değiştirmeye gerek olmayıp kararın düzeltilmesi yeterli olacaktır.⁹⁵ Bu, bir yönü ile Yargıtay'ın düzelterek onama kararına benzetilebilir. Ancak, bölge adliye mahkemesi, temyizde olduğu gibi onama kararı veremez. Ayrıca, davacı, hükmün bir kısmı için istinafa başvurmuşsa, başvurulmayan kısım, için bir inceleme yapılmayacak ilk derece mahkemesinin kararı muhafaza edilecektir.⁹⁶

Özellikle duruşma yapılmasına gerek olmayan, usûlî hataların söz konusu olduğu (HMK m. 353/1-a'da 6 bent halinde belirtilen) durumlarda, bölge adliye mahkemesi, esaslı incelemeden ilk derece mahkemesinin kararını kaldırarak, yeni bir karar verilmesi için, dosyanın ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verebilir.⁹⁷ Gönderilecek mahkeme, duruma göre kararı veren ilk derece mahkemesi olabileceği gibi, bölge adliye mahkemesinin kendi yargı çevresindeki uygun göreceği başka bir yer mahkemesi ya da görevli ve yetkili mahkeme ya da başka bölge adliye mahkemesi olabilir (HMK m. 353/1-a). Dosyanın ilk derece mahkemesine gönderilmesi kararı usule ilişkin, nihai bir karardır.⁹⁸

Bir görüşe göre, verilecek bu karar istinaf kanun yolunun amacına uymamaktadır. Bu görüşe göre bölge adliye mahkemeleri kendi yetkileri çerçevesinde uyumsuzluğun esasını çözen kararları verebilmelidirler. Esasa ilişkin verilmesi gereken her karar için dosyanın tekrar ilk derece mahkemesine gönderilmesi hem zaman açısından hem de ekonomik açıdan taraflar aleyhine gelişecektir.⁹⁹

İlk derece mahkemesince davanın reddine karar verilen durumlarda, başvuranın istinaf sebeplerinin yerinde görülmesi veya re'sen incelenen hususlar çerçevesinde, ilk derece mahkemesi kararının hukuka uygun bulunmaması üzerine, ilk derece mahkemesi kararı kaldırılarak yeniden esas hakkında karar verilir. Bu halde, ilk derece mahkemesi davanın reddine karar vermiştir. Ancak, bölge adliye mahkemesi yaptığı incelemede bu kararın yanlış olduğu kanaatine vararak, ilk derece mahkemesi kararını kaldırarak, onun yerine geçmek

⁹⁵ Hukuk Muhakemesinde İstinaf El Kitabı, s. 68; Özekes, s. 82.

⁹⁶ Yılmaz, s. 71; Akil, s. 323-324; Akkaya, s. 334; Çiftçi, s. 843.

⁹⁷ Hukuk Muhakemesinde İstinaf El Kitabı, s. 66; Özekes, s. 81; Akkaya, s. 324; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 606.

⁹⁸ Akkaya, s. 324; Çiftçi, s. 808; Yılmaz, s. 71; Akil, s. 324.

⁹⁹ Yılmaz, s. 70.

suretiyle, davanın kabulüne karar vermektedir.¹⁰⁰ Bu karar, kısmen ya da tamamen kabul kararı olabilir. Ayrıca, ilk derece mahkemesinin, davayı kabul yönünde karar vermesinden sonra, istinaf aşamasında yapılan incelemede, bölge adliye mahkemesince, ilk derece mahkemesi kararı kaldırılarak davanın esastan reddi yönünde bir karar verebilmesi mümkündür.¹⁰¹

İlk derece mahkemesindeki yargılamada ortaya çıkan, feragat, kabul ve sulhe ilişkin hükümler, kıyasen istinaf aşaması bakımından da uygulanmalıdır. Örneğin, feragat, kabul, sulh, konusuz kalma hallerinde yargılama giderlerine vs. nasıl karar verileceği hususlarında ilk derece yargılamasındaki hükümler uygulanacaktır. İstinaf aşamasında uyuşmazlığın arabuluculuk yoluyla sona ermesi de mümkündür.

İş Mahkemeleri Kanun Tasarısı Taslağına göre, bireysel veya toplu iş sözleşmesine dayanan işçi alacağı ile işe iade talebiyle açılacak davalarda, dava açılmadan önce arabuluculuğa başvurmak zorunludur. Buna göre, dava açılmadan önce başvuru arabuluculuktan sonuç alınamaz ve uyuşmazlık iş mahkemesi önüne bir dava olarak gelirse; iş mahkemesinin bu davada verdiği nihai karara karşı istinafa başvurulması mümkündür. Ancak, istinaf aşamasında tarafların kendi iradeleriyle arabuluculuğa başvurup uyuşmazlığın çözülmesini sağlamaları mümkündür. Davanın görülmesi sırasında arabuluculuğa başvurulması durumunda, anlaşmanın icra edilebilirliğine ilişkin şerh verilmesi, davanın görüldüğü mahkemeden talep edilebilir (HUAK m. 18/2). Bu sebeple, istinaf aşamasında başvuru arabuluculuk neticesinde varılan anlaşmaya, bölge adliye mahkemesi, şartları varsa, icra edilebilirlik şerhi verebilecektir.

9. SONUÇ

İş Mahkemeleri Kanunu'nun 8'inci maddesinde, iş mahkemelerince verilen nihai kararlara karşı istinaf yoluna başvurulabileceği düzenlenmiştir. Ancak, anılan düzenlemede, iş mahkemelerinin nihai kararlarına karşı istinafta, istinafin konusunu oluşturan kararlar, is-

¹⁰⁰ Hukuk Muhakemesinde İstinaf El Kitabı, s. 67; Özekes, s. 81; Akkaya, s. 334; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 606-6-7.

¹⁰¹ Hukuk Muhakemesinde İstinaf El Kitabı, s. 67; Özekes, s. 82; Akkaya, s. 335; Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 607.

tinaf süresi ve sürenin başlangıcı bakımından Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndan farklı hükümler öngörülmüştür. Öncelikle, malvarlığı haklarına ilişkin davalarda istinaf için öngörülen parasal sınır Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda binbeşyüz lira iken; iş davalarında bin liradır. Ayrıca, ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz taleplerinin reddi veya bu taleplerin kabulü hâlinde, itiraz üzerine verilecek kararlara karşı istinaf yoluna başvurulabilmesi bağlamında İş Mahkemeleri Kanunu'nda bir açıklık bulunmamaktadır.

İstinafa başvuru süresi bakımından da, iş yargısında, istinaf edenin karar yüze karşı verilmişse nihaî kararın taraflara tefhimi, yokluklarında verilmiş ise tebliği tarihinden itibaren sekiz günlük bir süresi varken; hukuk davalarında nihaî kararın tebliğinden itibaren iki haftalık süre verilmiştir. Keza, iş yargısında, karşı tarafın cevap vermek için, istinaf dilekçesinin kendisine tebliğinden itibaren iki haftalık bir süresi bulunmaktadır.

5308 sayılı Kanun'la 2005 yılında yapılan bu düzenlemenin, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ilgili hükümleriyle uyumlu olmasını sağlamak amacıyla, İş Mahkemeleri Kanunu Tasarısı Taslağı hazırlanmıştır. İş Mahkemeleri Kanun Tasarısı Taslağı'nda, bu hususlarda özel bir düzenleme öngörülmeyp; Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na atıf yapılmıştır. Bu düzenlemenin kanunlaşması halinde, hem süreler bakımından söz konusu olan eşitsizlik giderilmiş hem de uygulama bakımından yeknesaklık sağlanmış olacaktır.

Bölge adliye mahkemelerinin göreve başlama tarihinden evvel, temyiz başvurusu yapılmış, iş mahkemesi kararları bakımından, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 5236 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önceki 427 ilâ 454'üncü madde hükümleri uygulanacaktır. Dolayısıyla, Yargıtay'da bulunan temyiz dosyalarını, ilgili Yargıtay daireleri temyiz incelemesine tâbi tutacaktır. Bölge adliye mahkemelerinin göreve başlama tarihine kadar, Yargıtay'ın bozma kararlarına karşı verilen direnme kararının temyizi halinde dava dosyası, önce kararı veren daireye gönderilir. Direnme kararları daireler tarafından öncelikle incelenir. Kararı veren daire, direnmeyi yerinde görürse kararı düzeltir; yerinde görmezse talebi on gün içinde Yargıtay Hukuk Genel Kuruluna iletir (İMK m. Geçici Madde 2). Bu nedenlerle halen Yargıtay'da bulunan dosyalara Yargıtay bakmaya devam edecektir.

Bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesinden sonra, 20.07.2016 tarihinden önce verilmiş ve temyiz başvurusu yapılmamış olan iş mahkemesi kararları bakımından, kararın taraflara tefhimi, karar yokluklarında verilmiş ise tebliği¹⁰² tarihinden itibaren sekiz gün içinde istinafa başvurulması gerekir. Bu halde, temyize başvuru imkânı bulunmamaktadır. 20.07.2016 tarihinden sonra, iş mahkemele-
rinin kararları bakımından başvurulabilecek kanun yolu sadece istinaf olacaktır.

Kaynakça

- Akil Cenk, İstinaf Kavramı, Ankara 2010.
 Akkaya Tolga, Medeni Usul Hukukunda İstinaf, Ankara 2009.
 Akyiğit Ercan, İş Güvencesi, Ankara 2007.
 Alangoya Yavuz/Yıldırım M. Kamil/Deren-Yıldırım Nevhis, Medenî Usûl Hukuku Esasları, İstanbul 2011.
 Ansay Sabri Şakir, Hukuk Yargılama Usûlleri, Ankara 1960.
 Arslan Ramazan/Yılmaz Ejder/Taşpınar Ayvaz Sema, Medeni Usul Hukuku, Ankara 2016.
 Berkin Necmeddin M., Tatbikatçılara Usûl Hukuku Rehberi, İstanbul 1981.
 Bilge Necip/Önen Ergun, Medenî Yargılama Hukuku Dersleri, Ankara 1978.
 Bozkurt H. Argun, "İş Mahkemeleri ve Yargılama Yöntemi", ABD, Y.68, S.2010/2, s.191-208 (Bozkurt-İş Mahkemeleri).
 Bozkurt H. Argun, İş Yargılaması Usul Hukuku, Ankara 2012 (Bozkurt-İş Yargılaması).
 Çiftçi Murat Özgü, Medeni Yargılama Hukukunda İstinaf, İstanbul 2011.
 Deliduman Seyithan, "İş Mahkemesi Kararlarının Katılma Yoluyla Temyizi Mümkün Müdür?", Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, 1-2, (2003), s. 369-376.
 Deren-Yıldırım Nevhis, "Teksif İlkesi Açısından İstinaf", İstinaf Mahkemeleri, Uluslararası Toplantı 7-8 Mart 2003, Ankara 2003, s. 267-284.
 Günay Cevdet İlhan, İş Davaları, Ankara 2014.
 Kaplan Senyen, Tuncay: Bireysel İş Hukuku, Ankara 2015.
 Karşılı Abdurrahim, Medeni Muhakeme Hukuku, İstanbul 2014.
 Konuralp Haluk, İstinaf Mahkemeleri Uluslararası Toplantı 7-8Mart 2003, Ankara.
 Korkmaz Fahrettin/Alp Nihat Seyhun, İş Hukuku, Ankara 2014.
 Kuru Baki/Arslan Ramazan/Yılmaz Ejder, Medenî Usûl Hukuku, Ankara 2014.
 Kuru Baki, Medeni Usûl Hukuku, Ankara 2015.
 Manav Özdemir Eda, "İş Mahkemelerinin İşleyişi ve Bireysel İş Uyuşmazlıklarının

¹⁰² Tasarının kanunlaşması halinde, tefhim tarihi değil; tebliğ tarihi istinaf sürresinin başlangıcına esas alınacaktır.

- Alternatif Çözüm Yöntemleri”, Çalışma ve Toplum Dergisi, Y: 2014, S: 4, s. 185-221.
- Medeni Usul ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı II-III, Eskişehir 3-5 Ekim 2003.(Toplantı II-III)
- Mollamahmutoğlu Hamdi/Astarlı Muhittin/Baysal Ulaş, İş Hukuku, Ankara 2014.
- Narmanlıoğlu Ünal, İş Hukuku Ferdi İş İlişkileri I, İstanbul 2012.
- Özbek Mustafa, “İşe İade Davasında Davacı İşçinin Tedbiren İşe İadesi” Çalışma ve Toplum, 2012; 35(4), s. 11-39 (Özbek- İşe İade).
- Özbek Mustafa, İş Mahkemelerinde Yürütülen Yargılamalarda Katılma Yoluyla Temyiz, Bilgi Toplumunda Hukuk, Ünal Tekinalp’e Armağan, C. II, İstanbul 2003, s. 939-962 (Özbek-Katılma Yoluyla Temyiz).
- Özcan Durmuş, Gerekçeli- Açıklamalı- İctihatlı İş Kanunları Şerhi, Ankara 2014.
- Özekes Muhammet, “İş Kanunu’nun 20. ve 21. maddelerinin Medeni Yargılama ve İcra Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi”, Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı, Ankara 2004, s. 479-514 (Özekes-İşe İade).
- Özekes Muhammet, Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Göre Medeni Usûl Hukukunda Yeni Kanun Yolu Sistemi (İstinaf ve Temyiz), TBB Yayınları, Ankara 2011.
- Öztek Selçuk, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’ndaki Geçici Hukuki Koruma Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, Medeni Usul ve İcra-İflâs Hukukçuları Toplantısı-X, İzmir 1-2 Ekim 2012, s.428-461 (Öztek-Geçici Hukuki Koruma).
- Öztek Selçuk, “HUMK m. 427’deki Kesinlik Sınırının Temyiz Kanun Yolunun Amacı Bakımından Değerlendirilmesi ve Anayasa Mahkemesinin 20.01.1986 tarihli Kararı, Hukuk Araştırmaları”, Cilt 2, Sayı 2, Mayıs-Ağustos 1987, s. 62-74 (Öztek-Kesinlik Sınırı).
- Pekcanitez Hakan/Atalay Oğuz/Özekes Muhammet, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Ankara 2015.(medeni usul)
- Pekcanitez Hakan/Akkan Mine/Erişir Evrim, İcra ve İflâs Kanunu ve İlgili Mevzuat, Ankara 2016.
- Pekcanitez Hakan/Atalay Oğuz/Özekes Muhammet, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medenî Usûl Hukuku, Ankara 2013.
- Postacıoğlu İlhan E., Medeni Usul Hukuku Dersleri, İstanbul 1975.
- Steinert Karl-Friedrich /Theede Kai-Uwe/Knop Jens, Zivilprozess, 9. Auflage 2011.
- Süzek Sarper, İş Hukuku, İstanbul 2015.
- Şakar Müjdat, İş Hukuku Uygulaması, İstanbul 2011.
- Tanrıver Süha, “Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanununda Değişiklik Tasarısına Göre İstinaf Derecesi-Tartışmalar”, Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukukçuları Toplantısı II, Ankara 2007, s. 46-47 (Tanrıver-Tartışmalar)..
- Tanrıver Süha, Medenî Usûl Hukuku Cilt 1, Ankara 2016 (Tanrıver- Usûl).
- Tutumlu Mehmet Akif, Hukuk Yargılamasında Hüküm ve Gerekçeli Karar, Ankara 2007.
- Ulukapı Ömer, Medeni Usul Hukuku, Konya 2015.
- Üstündağ Saim**, Medenî Yargılama Hukuku, C. I-II, İstanbul 2000.

Yeşilova Bilgehan, Yargılama Diyalektiği ve Silahların Eşitliği, *TBB. Dergisi*, 2009, Sa. 86, s. 47-101.

Yıldırım Kâmil, *Hukuk Devletinin Gereği: İstinaf*, İstanbul 2000.

Yılmaz Ejder, *İstinaf*, Ankara 2005.

Elektronik Kaynaklar

<http://emsal.yargitay.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/GelismisDokumanAraServlet>

http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/istatistik_2015/yarg%C4%B1tay/1.pdf

<http://www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr/BireyselKarar/Content/f29d8365-fcb9-4f1b-8f3a-a9b4f7f3e56c?excludeGerekce=False&wordsOnly=False>

<http://www.kgm.adalet.gov.tr/DuyurulAR/%C4%B0MK%20Tas.pdf>

<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>

İş Mahkemeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/522)

(<https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c076/tbmm22076065ss0802.pdf>)

Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı Madde Gerekçeleri, <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0574.pdf>